

Protokoli štíćenih osoba od bitnog značaja za Republiku Hrvatsku

Matošević, Mišel

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:103078>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-17**

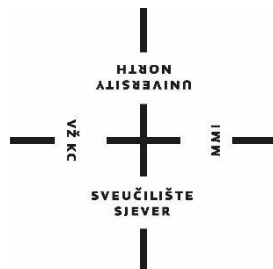

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN**

DIPLOMSKI RAD br. 136/OJ/2019

**PROTOKOLI ŠTIĆENIH OSOBA OD BITNOG
ZNAČAJA ZA REPUBLIKU HRVATSKU**

Mišel Matošević

Varaždin, veljača 2020.

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN
Diplomski studij Odnosi s javnostima

DIPLOMSKI RAD br. 136/OJ/2019

**PROTOKOLI ŠTIĆENIH OSOBA OD BITNOG
ZNAČAJA ZA REPUBLIKU HRVATSKU**

Student:

Mišel Matošević, 0722/336D

Mentorica:

doc.dr.sc. Gordana Lesinger

Varaždin, veljača 2020.

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL Odjel za odnose s javnostima

STUDIJ diplomski sveučilišni studij Odnosi s javnostima

PRISTUPNIK Mišel Matošević

MATIČNI BROJ 0722/336D

DATUM 20.11.2019.

KOLEGIJ Protokoli odnosa s javnostima

NASLOV RADA Protokoli šticeh osoba od bitnog značaja za Republiku Hrvatsku

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Protocols of protected persons of essential importance for the Republic of Croatia

MENTOR dr.sc. Gordana Lesinger

ZVANJE Docent

ČLANOVI POVJERENSTVA

1. doc.dr.sc. Ana Globočnik Žunac - predsjednica
2. doc.dr.sc. Saša Petar - član
3. doc.dr.sc. Gordana Lesinger - mentorica
4. doc.dr.sc. Dijana Vuković - zamjenska članica
5. _____

Zadatak diplomskog rada

BROJ 136/OJ/2019

OPIS

Glavni predmet ovog rada su protokoli šticeh osoba od bitnog značaja za Republiku Hrvatsku. Koje su osobe šticeh, propisuje Uredba o određivanju šticeh osoba, objekata i prostora te provođenju njihove zaštite i osiguranja. Što je dužnosnik na višoj poziciji, to je stupanj zaštite jači. Tako postoje tri kategorije šticeh osoba. U prvu spadaju predsjednica RH, predsjednik Hrvatskog sabora, predsjednik Vlade, predsjednik Ustavnog suda te predsjednik Vrhovnog suda. Za razliku od drugih, šticeh osobe prve kategorije ne mogu izabrati žele li zaštitu ili ne. Prava na zaštitu mogu se iz ove kategorije odreći tek šefovi Ustavnog i Vrhovnog suda. U drugu kategoriju, osim ministara unutarnjih, vanjskih i europskih poslova i obrane, spadaju glavni državni odvjetnik, mandatar za sastav Vlade, kandidati za predsjednika u drugom izbornom krugu te novoizabrani predsjednik od dana službene objave rezultata predsjedničkih izbora do dana stupanja na dužnost. Glavni zadatak ovog rada biti će predstaviti protokolarne odrednice zaštite šticeh osoba u Republici Hrvatskoj.

U radu je potrebno:

Prikazati teorijski okvir,

Napraviti analizu protokola šticeh osoba

Izvesti zaključak o eventualnim razlikama protokola i njihovim razlozima.

ZADATAK URUČEN

13. 12. 2019.

Gordana Lesinger

SAŽETAK

Štićene su osobe fizičke osobe zaštićene tjelesnom i tehničkom zaštitom, a osobita se briga pridaje šticeњу vodećih političkih dužnosnika, kao i predstavnika najviših tijela vlasti. Poslovi tjelohranitelja moraju biti regulirani zakonom gdje će biti izričito navedeno ono bitno za uspješnu provedbu zahtjevnih poslova, a samo iznimni pojedinci mogu zadovoljiti potrebne uvjete posla. Društvo je u današnje vrijeme osobito izloženo političkom sukobljavanju i nasilju, te je potrebno posebnu brigu dati zaštiti vodećih političkih dužnosnika i predstavnika najviših tijela vlasti države. Svakako je najosjetljiviji trenutak u sveukupnom procesu nasilja dolazak počinitelja u konkretnu priliku da počinu napad iz neposredne udaljenosti pogodnim oružjem. Kada dođe do ugrožavanja njihove sigurnosti postavlja se pitanje o učinkovitosti sustava sigurnosti u cijelosti. Atentati imaju isti učinak kao terorizam, a to znači da je krajnji cilj atentata kompatibilan s krajnjim ciljem i efektima. Primarni učinak izazivaju osjećaj straha, panike i nesigurnosti većeg broja ljudi što snažno utječe na djelovanje vlasti, a što je krajnji cilj političkog nasilja. Kad je riječ o državicima, atentati su osjetljivi događaji koji mogu imati katastrofalne posljedice. Upravo je stoga kao tema ovog rada odabrana studija slučaja atentata na srbijanskog premijera Zorana Đinđića. Đinđić je pokušao reformirati i modernizirati Srbiju zbog čega je došao u sukob s radikalnim nacionalističkim krugovima.

Ključne riječi: šticeene osobe, sigurnost, atentat, organizirani kriminal, Zoran Đinđić

ABSTRACT

Protected persons are natural persons protected by physical and technical protection, and particular care is given to the protection of leading political officials as well as representatives of the highest authorities. Bodyguard jobs must be regulated by law, which will explicitly state what is essential for the successful execution of demanding jobs, and only exceptional individuals can meet the required job requirements. Today, the society is particularly exposed to political conflict and violence, and special care must be taken to protect leading political officials and representatives of the highest bodies of state power. Certainly the most sensitive moment in the overall process of violence is the arrival of the perpetrator in a concrete opportunity to commit an attack from close range with a suitable weapon. When their security is compromised, the question arises as to the effectiveness of the security system as a whole. Assassinations have the same effect as terrorism, which means that the end goal of the assassination is compatible with the end goal and effects. The primary effect is caused by the feeling of fear, panic and insecurity of a large number of people, which significantly influences the work of the authorities, which is the ultimate goal of political violence. When it comes to statesmen, assassinations are sensitive events that can have catastrophic consequences. That is why the case study of the assassination of Serbian Prime Minister Zoran Djindjic was chosen as the topic of this paper. Djindjic tried to reform and modernize Serbia, which led him to clash with radical nationalist circles.

Key words: protected persons, security, assassination, organized crime, Zoran Djindjic

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
1.1.	Predmet i svrha rada	1
1.2.	Ciljevi i metodologija rada	2
1.3.	Sadržajna struktura rada	2
2.	DRŽAVNI PROTOKOL	4
3.	ŠTIĆENE OSOBE	6
4.	POLITIČKO NASILJE	10
4.1.	Atentati	11
4.2.	Terorizam	13
4.3.	Asimetrične prijetnje	15
4.4.	Atentati uz korištenje suvremenih tehnologija	16
5.	ANALIZA PROTOKOLA ŠTIĆENJA OSOBA U REPUBLICI HRVATSKOJ	18
5.1.	Sigurnost i zaštita	18
5.2.	Neposredna tjelesna zaštita štićenih osoba	19
5.3.	Organizirani kriminal i zaštita štićenih osoba	23
6.	STUDIJA SLUČAJA: ATENTAT NA ZORANA ĐINĐIĆA	24
6.1.	Život Zorana Đinđića	24
6.2.	Pozadina atentata na Đinđića	25
6.3.	Ubojstvo Zorana Đinđića	27
6.4.	Događaji nakon atentata	30
6.5.	Posljedice atentata	35
7.	ZAKLJUČAK	37
	LITERATURA	38
	POPIS PRILOGA	41

1. UVOD

Štićene su osobe fizičke osobe zaštićene tjelesnom i/ili tehničkom zaštitom, a osobita se briga pridaje šticeњу vodećih političkih dužnosnika, kao i predstavnika najviših tijela vlasti. Službe koje su nadležne za obavljanje protokolarnih poslova šticeњih osoba imaju dužnost dostavljanja podataka sigurnosno-obavještajnim agencijama, kao i nadležnoj jedinici Ministarstva unutarnjih poslova. Poslovi tjelohranitelja moraju biti regulirani zakonom gdje će biti izričito navedeno ono bitno za uspješnu provedbu zahtjevnih poslova, a samo iznimni pojedinci mogu zadovoljiti potrebne uvjete posla. Provođenje navedenih mjera za strane dužnosnike primjenjuje se kada su spomenuti dužnosnici u posjetu službenog karaktera. Štićene osobe koje se nalaze u III. kategoriji se mogu odreći prava na mjere osiguranja i zaštite koje proizlaze iz statusa šticeњe osobe, ali o tome moraju izvijestiti pojedina tijela. Društvo je u današnje vrijeme osobito izloženo političkom sukobljavanju i nasilju, te je potrebno posebnu brigu dati zaštiti vodećih političkih dužnosnika i predstavnika najviših tijela vlasti države. Svakako je najosjetljiviji trenutak u sveukupnom procesu nasilja dolazak počinitelja u konkretnu priliku da počini napad iz neposredne udaljenosti pogodnim oružjem. Kada dođe do ugrožavanja njihove sigurnosti postavlja se pitanje o učinkovitosti sustava sigurnosti u cijelosti. Atentati imaju isti učinak kao terorizam, a to znači da je krajnji cilj atentata kompatibilan s krajnjim ciljem i efektima. Primarni učinak izazivaju osjećaj straha, panike i nesigurnosti većeg broja ljudi što snažno utječe na djelovanje vlasti, a što je krajnji cilj političkog nasilja.

Kad je riječ o državicima, atentati su osjetljivi događaji koji mogu imati katastrofalne posljedice. Upravo je stoga kao tema ovog rada odabrana studija slučaja atentata na srbijanskog premijera Zorana Đinđića, a metode korištene u radu su deskriptivna metoda, metoda dedukcije, sinteze i analize. Doprinos ovog rada odnosi se na bolje razumijevanje pozadinske slike iza atentata te načina na koji ovakav čin djeluje na širu javnost i određenu državu u cijelosti.

1.1. Predmet i svrha rada

Glavni predmet ovog rada su protokoli šticeњih osoba od bitnog značaja za Republiku Hrvatsku. Koje su osobe šticeњe, propisuje Uredba o određivanju šticeњih osoba, objekata i prostora te provođenju njihove zaštite i osiguranja. Što je dužnosnik na višoj poziciji, to je stupanj zaštite jači. Tako postoje tri kategorije šticeњih osoba. U prvu spadaju predsjednik RH, predsjednik Hrvatskog sabora, predsjednik Vlade, predsjednik Ustavnog suda te predsjednik

Vrhovnog suda. Za razliku od drugih, štíćene osobe prve kategorije ne mogu izabrati žele li zaštitu ili ne. Prava na zaštitu mogu se iz ove kategorije odreći tek šefovi Ustavnog i Vrhovnog suda. U drugu kategoriju, osim ministara unutarnjih, vanjskih i europskih poslova i obrane, spadaju glavni državni odvjetnik, mandatar za sastav Vlade, kandidati za predsjednika u drugom izbornom krugu te novoizabrani predsjednik od dana službene objave rezultata predsjedničkih izbora do dana stupanja na dužnost. Glavni zadatak ovog rada bit će predstaviti protokolarne odrednice zaštite štíćenih osoba u Republici Hrvatskoj. Problemsko pitanje, na kojem se studija slučaja temelji, je kako i zašto je došlo do atentata na srbijanskog premijera Zorana Đinđića te će odgovori na ova pitanja biti izneseni u drugom dijelu rada koji će se baviti samim atentatom, njegovim tijekom, uzrocima i posljedicama. Hipoteza glasi kako je prilikom prelaska srbijanske političke strukture od autoritativne prema demokratskoj Srbija bila pritisnuta dugogodišnjim stanjem represije što je u konačnici i rezultiralo atentatom na Đinđića.

1.2. Ciljevi i metodologija rada

Cilj rada je objasniti pojmove štíćena osoba te opisati i analizirati postupak osiguranja i pratnje štíćenih osoba od bitnog značaja za Republiku Hrvatsku uz definiranje ključnih pojmova. Uz to, cilj rada je i opisati oblike političkog nasilja uz osvrt na povijesne događaje u kojima je političko nasilje bilo osobito izraženo. U drugom dijelu diplomskog rada autor će provesti studiju slučaja o atentatu na srbijanskog premijera Zorana Đinđića. Prema tome, bit će sagledani svi važni aspekti ovog slučaja te njegovi uzroci, kao i posljedice. Đinđićeva energija i odlučnost nisu bili karakteristični niti za jednog političkog vođu dugo vremena i bit će vrlo teško vidjeti tko će moći popuniti jaz koji je ostao zbog njegove smrti. Iako nije bio popularna ličnost zbog radikalnih reformi, njegov je atentat ostavio velik trag na cijelu regiju. Metode korištene u radu su deskriptivna metoda, metoda dedukcije, sinteze i analize.

1.3. Sadržajna struktura rada

Tema rada je Protokoli štíćenih osoba od bitnog značaja za Republiku Hrvatsku te je u radu obrađena studija slučaja atentata na Zorana Đinđića. Predmet istraživanja je studija slučaja atentata na Zorana Đinđića kako bi se pobliže istaknuli i razjasnili protokoli štíćenih osoba koji su od bitnog značaja.

Prvo poglavlje pod nazivom Uvod određuje predmet i svrhu rada te ciljeve i metodologiju istraživanja. Autor također donosi kratak presjek onoga čime se rad teorijski i metodološki bavi.

Potom slijedi poglavlje o državnom protokolu u kojem se definira ovaj pojam i nabrojani su poslovi koje obavlja Ured za protokol Republike Hrvatske kao glavni zaduženi za sve poslove ceremonijalne i organizacijske prirode vezane uz Vladu i predsjednika.

U poglavlju Štićene osobe govori se o pojmu štićenih osoba pri čemu se ovaj pojam definira i kategorizira te se opisuje način provođenja njihove zaštite. Ovdje su također navedeni poslovi tjelohranitelja.

Političko nasilje tema je sljedećeg poglavlja. Političko se nasilje definira i opisuje se motivacija za počinjenje ovakvog nasilja, kao i situacije koje su najpogodnije za ovaj čin. Unutar ovog poglavlja se detaljnije opisuju različite vrste političkog nasilja kao što je atentat, terorizam sa svim svojim podvrstama i asimetrične prijetnje. Također je dodatno opisana upotreba modernih tehnologija prilikom pokušaja atentata.

Slijedi poglavlje o sigurnosti i zaštiti koje se može definirati kao preduvjet za uspješno egzistiranje društvene zajednice.

U idućem je poglavlju opisana neposredna tjelesna zaštita štićenih osoba i njihova uloga u protokolarnim aktivnostima jer svaki član ekipe za zaštitu štićene osobe mora biti obučen za pratnju štićene osobe i mora prilagođavati stečena znanja i vještine potrebama na terenu, a osobito je važna suradnja između stacionarnog osiguranja koje je zaduženo za sigurnost smještajnih objekata i objekata koji se posjećuju i osiguranja u pokretu, odnosno pratitelja.

Potom se govori o organiziranom kriminalu u poglavlju koje slijedi. Ističe se kada se pojavila ova vrsta kriminala i otkuda potječe.

U drugom dijelu rada donesena je studija slučaja o atentatu na Zorana Đinđića. Prvo se razmatra njegov život i karijera, a nakon toga pozadina napada i samo ubojstvo uz isticanje uzroka, tijeka i posljedica napada, kao i detalja o atentatorima uz stavljanje u kontekst šire slike društvenih prilika.

Na kraju rada iznesena su zaključna razmišljanja o temi.

2. DRŽAVNI PROTOKOL

Protokol se po definiciji odnosi na pravila ceremonijala. Protokol u diplomaciji označava sveukupna pravila o diplomatskoj etiketi, primjenjivana prilikom sastanaka državnika i diplomata te na svečanim primanjima i ceremonijama itd. Protokol se također koristi i kao naziv za odjel unutar ministarstva koji je zadužen za brigu o ceremonijalnim poslovima i svim ostalim poslovima vezanima uz ovo područje. (Hrvatska enciklopedija, 2020)

„Protokol je oblik hijerarhijskog reda, izraz uglađenog ophođenja među nacijama i kao što je pristojnost jedno od osnovnih pravila svakodnevnog života, tako je i protokol skup pravila ponašanja za vlade i njihove predstavnike u službenim i neslužbenim prilikama.“ (Wood, Serres, 2004: 13)

U svakoj je društvenoj zajednici nužno postaviti pravila za definiranje postupaka članova tog društva i koja će osigurati učinkovitost. Pravila protokola se trebaju poštivati te se moraju primjenjivati precizno i točno, uz najmanja moguća odstupanja. Protokolarna se pravila ne smiju naglo mijenjati, do promjene dolazi postupno i pravila treba donijeti poglavar države, ili vlade, a potrebno je i naglasiti kako su protokolarna pravila utvrđena određenim aktima.

Rijetke su situacije u kojima su dopuštena odstupanja od pravila protokola, a ta odstupanja tada predstavljaju izuzetak zbog nemogućnosti provođenja protokola niti na jedan drugi način.

U Republici Hrvatskoj Ured za protokol djeluje na način da obavlja sve poslove ceremonijalne, tehničke, stručne i organizacijske prirode vezane uz protokole za Vladu, predsjednika i potpredsjednika Vlade. Ured obavlja poslove:

- „priprema i provodi aktivnosti vezane uz službene posjete i putovanja predsjednika Vlade i potpredsjednike Vlade;
- vodi evidenciju o troškovima putovanja;
- priprema i provodi aktivnosti vezane uz službene i radne posjete stranih dužnosnika predsjedniku Vlade i potpredsjednicima Vlade;
- sudjeluje u pripremi i provođenju svečanosti, obljetnica i svih drugih protokolarnih događanja od značaja za Republiku Hrvatsku u kojoj sudjeluje predsjednik Vlade, potpredsjednici Vlade i članovi Vlade, bilo u Vladi, Zagrebu ili na drugim lokacijama u Republici Hrvatskoj;
- predlaže i skrbi o poklonima za strane i domaće susrete predsjednika Vlade i potpredsjednike Vlade;
- vodi evidenciju o uručenim poklonima;

- vodi evidenciju o izvršenim programima.“ (Središnji državni portal, 2020)

Između ostalog, protokol se bavi i pitanjem reda prvenstva te uređuje i propisuje postupke kod raznih događaja od nacionalnog interesa.

Državni protokol odnosi se na poslove i brigu oko poštivanja reda prvenstva jer je protokol dužan striktno primjenjivati redoslijed koji je propisan te tako očuvati dostojanstvo svake osobe, kao i dostojanstvo njezina položaja.

3. ŠTIĆENE OSOBE

Štićena se osoba može definirati kao fizička osoba koja je zaštićena tjelesnom i/ili tehničkom zaštitom. (Sabor, 2020) Osobita se briga pridaje šticeњу vodećih političkih dužnosnika te predstavnika najviših tijela vlasti, a događaji povezani sa sigurnošću snažno djeluju među širom javnosti te su pokretač pitanja o odgovornosti u stručnim krugovima. Propusti sigurnosno-obavještajnog sustava i njegova neučinkovitost su primarni razlozi zbog kojih dolazi do ugrožavanja sigurnosti šticeњih osoba.

Protuobavještajnu zaštitu provode sigurnosno-obavještajne agencije, koje provode i druge radnje s ciljem pravodobnog prikupljanja podataka o potencijalnoj ugrozi sigurnosti šticeњih osoba. Službe koje su nadležne za obavljanje protokolarnih poslova šticeњih osoba imaju dužnost dostavljanja podataka sigurnosno-obavještajnim agencijama, kao i nadležnoj jedinici Ministarstva unutarnjih poslova o putovanjima i programu aktivnosti kada je riječ o domaćoj šticeњoj osobi, a kada se radi o stranoj šticeњoj osobi, tada moraju podatke dostaviti najkasnije 48 sati prije posjeta i početka njihova programa. Motorizirana pratnja je također jedna od mjera zaštite, a provodi ju nadležna jedinica MUP-a u okviru osiguranja i zaštite. (Uredba o određivanju šticeњih osoba, objekata i prostora te provođenju njihove zaštite i osiguranja, NN, 46/13, 103/14 – OUSRH, 15/14, 10/16 i 99/16, čl. 6)

Zakon o policijskim poslovima i ovlastima ističe kako u policijske poslove potpada i osiguranje i zaštita osoba. Podaci o osobama koje se nalaze pod posebnom policijskom zaštitom se čuvaju tajno, a policija mora provjeriti identitet svake osobe koja bez opravdanog razloga prikuplja podatke o šticeњoj osobi ili objektu u kojem se ta osoba nalazi. (Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, Narodne novine, br. 76/09, 92/14) Zaštitu šticeњih osoba provodi i Vojna policija Oružanih snaga Republike Hrvatske, a taj se posao odnosi na plansko i kontinuirano poduzimanje mjera, različitih radnji i postupaka iz Sektora sigurnosti Ministarstva obrane Republike Hrvatske. Osiguranje može biti:

- kontraobavještajno,
- tjelesnotehničko,
- zdravstveno, i
- protupožarno.

Osim toga, vojna je policija i inicijator primjene tehničkih sustava zaštite, a pri kretanju šticeњe osobe osigurava ju neposrednom pratnjom i mjerama prometnog osiguranja uz angažiranje pratnje vozilima ili motociklima zajedno s drugim načinima osiguranja.

Poslovi tjelohranitelja moraju biti regulirani zakonom gdje će biti izričito navedeno ono bitno za uspješnu provedbu zahtjevnih poslova, a samo iznimni pojedinci mogu zadovoljiti potrebne uvjete posla. Svaki pojedinac na ovakvom poslu mora biti osposobljen za poslove tjelohranitelja te je nužno konstantno usavršavanje i osposobljavanje putem specijalističke obuke. Usluge tjelohranitelja primarno traže osobe kojima prijeti neposredna opasnost ili prijetnja te tjelohranitelj mora imati potrebna znanja i vještine iz specifičnih područja kao što su: zaštitna pratnja, zaštitna vožnja, komunikacija, improvizirane eksplozivne naprave, otklanjanje opasnosti i prva pomoć, a jedno od bitnih područja je također bonton i protokol. Potrebno je i poštivati principe suočavanja s prijetnjom, a to su: izbjegavanje, bijeg i konfrontacija. (Šuperina et al, 216: 110) Kada se provode mjere osiguranja i zaštite čelnika sigurnosno-obavještajnih agencija te mjere osiguranja čelnika stranih sigurnosno-obavještajnih agencija prilikom posjeta Republici Hrvatskoj, u njima mogu sudjelovati sigurnosno-obavještajne jedinice Republike Hrvatske. Tu odluku donosi čelnik nadležne sigurnosno-obavještajne agencije.

Kako stoji u Uredbi o određivanju štićenih osoba, objekata i prostora te provođenju njihove zaštite i osiguranja, nadležna ustrojstvena jedinica Ministarstva s nadležnim ustrojstvenim jedinicama drugih državnih tijela, kao što su ustrojstvene jedinice Sigurnosno-obavještajne agencije, Ministarstva obrane i Oružanih snaga Republike Hrvatske, Ministarstva vanjskih i europskih poslova i Straža Hrvatskoga sabora, provode mjere osiguranja i zaštite štićenih objekata i prostora samostalno ili u međusobnoj suradnji.

Opseg te vrstu mjera osiguranja i zaštite odredit će nadležna ustrojstvena jedinica državnog tijela zadužena za provođenje mjera osiguranja i zaštite prema razini ugroženosti određene kategorije štićene osobe, kao i prema dostavljenim sigurnosnim prosudbama sigurnosno-obavještajnih agencija. Tri su kategorije u koje se dijele štićene osobe, s obzirom na značaj dužnosti koju obnašaju:

- štićene osobe I. kategorije;
- štićene osobe II. kategorije i
- štićene osobe III. kategorije.

Štićene osobe I. kategorije su one osobe koje obavljaju visoku dužnost ili koje su pod međunarodnom zaštitom te su to:

- predsjednik Republike Hrvatske,
- predsjednik Hrvatskog sabora,
- predsjednik Vlade Republike Hrvatske,
- predsjednik Ustavnog suda Republike Hrvatske,
- predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

- predsjednik ili poglavar strane države, član kolektivnog tijela koji obavlja tu funkciju,
- predsjednik parlamenta strane države ukoliko u svojoj zemlji ima status štíćene osobe,
- predsjednik vlade strane države,
- čelnici pravosudnih tijela stranih država,
- vodeće osobe međunarodnih organizacija, koje imaju status štíćene osobe.

Provođenje mjera osiguranja i zaštite osoba I. kategorije započinje danom stupanja na dužnost štíćene osobe. Prava na spomenute mjere osiguranja se ne mogu odreći Predsjednici Republike Hrvatske, Hrvatskog sabora i Vlade Republike Hrvatske, a to mogu učiniti predsjednik Ustavnog suda i predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske. (Uredba o izmjenama i dopuni Uredbe o određivanju štíćenih osoba, objekata i prostora te provođenju njihove zaštite i osiguranja, Narodne novine 151/2014) Predsjednik Republike Hrvatske, nakon što dođe do prestanka obnašanja te dužnosti, nastavlja svoje korištenje prava na fizičku zaštitu te se smatra štíćenom osobom II. kategorije. (Zakon o posebnim pravima predsjednika Republike Hrvatske po prestanku obnašanja dužnosti, Narodne novine 105/2004) Skupini štíćenih osoba II. kategorije pripadaju:

- ministar unutarnjih poslova,
- ministar vanjskih i europskih poslova,
- ministar obrane,
- glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske,
- mandatar za sastav Vlade Republike Hrvatske,
- kandidati za predsjednika Republike Hrvatske u drugom izbornom krugu,
- novoizabrani predsjednik Republike Hrvatske, te
- državni dužnosnici stranih država (ministar unutarnjih poslova, ministar vanjskih i europskih poslova i ministar obrane)
- čelnici pravosudnih tijela stranih država,
- dužnosnici Europske unije koji imaju status štíćene osobe.

Započinjanje provođenja mjera osiguranja i zaštite gore navedenih ministara kreće od dana stupanja na dužnost štíćene osobe. (Uredba o izmjenama i dopuni Uredbe o određivanju štíćenih osoba, objekata i prostora te provođenju njihove zaštite i osiguranja, Narodne novine 151/2014) Među štíćenim osobama III. kategorije nalaze se:

- predstojnik Ureda Vijeća za nacionalnu sigurnost;
- glavni ravnatelj policije;
- ravnatelj Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK-a);
- načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske;

- ravnatelji sigurnosno-obavještajnih agencija.

Osim gore navedenih osoba, u ovu kategoriju spadaju i članovi uže obitelji, odnosno supružnici, roditelji i djeca šticećenih osoba I. kategorije sve do odlaska tih osoba s dužnosti.

U istoj se kategoriji nalaze i strani dužnosnici kao što su državni dužnosnici koji imaju dužnost predstojnika Ureda Vijeća za nacionalnu sigurnost, glavnog ravnatelja policije, ravnatelja Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, načelnika Glavnog stožera oružanih snaga te ravnatelji sigurnosno-obavještajnih agencija u svojoj zemlji i imaju status šticećene osobe te bivši državni dužnosnici stranih država koji imaju status šticećene osobe u svojoj zemlji. Provođenje navedenih mjera za strane dužnosnike primjenjuje se kada su spomenuti dužnosnici u posjetu službenog karaktera. Šticećene osobe koje se nalaze u III. kategoriji se mogu odreći prava na mjere osiguranja i zaštite koje proizlaze iz statusa šticećene osobe, ali o tome moraju izvijestiti pojedina tijela, od Vlade Republike Hrvatske, Ministarstva unutarnjih poslova te Savjeta za koordinaciju sigurnosno-obavještajnih agencija, ovisno o dužnosti koju ta osoba izvršava. (Uredba o određivanju šticećenih osoba, objekata i prostora te provođenju njihove zaštite i osiguranja, Narodne novine, broj 46/13, 103/14 – OUSRH, 15/14, 10/16 i 99/16)

4. POLITIČKO NASILJE

Društvo je u današnje vrijeme osobito izloženo političkom sukobljavanju i nasilju, te je potrebno posebnu brigu dati zaštiti vodećih političkih dužnosnika i predstavnika najviših tijela vlasti države (i društva). Kada dođe do ugrožavanja njihove sigurnosti postavlja se pitanje o učinkovitosti sustava sigurnosti u cijelosti, a isto se tako postavlja pitanje uloge sigurnosno-obavještajnih službi i njihove pravodobnosti i točnosti u iznošenju informacija. U društvu i javnosti ovakvi sigurnosni događaji djeluju osobito snažno, čime se potiče istraživanje odgovornosti u stručnim krugovima, i analiza metodologije rada sigurnosnih institucija. Sigurnost štićenih osoba se u pravilu ugrožava ponajviše upravo zbog propusta sigurnosno-obavještajnog sustava. (Bjeličić, 2011: 31) Političko je nasilje ilegalni fizički napad ili prijetnja na osobu, objekt, državnu instituciju i/ili simbole. (Rappaport, Weinberg, 2001)

Političko je nasilje isključivo politički motivirano, pri čemu često dolazi do situacije da uvjeti prerastaju u uzrok, što čini motiv za političko nasilje. Podjela političkog nasilja se može napraviti prema prostoru na:

- nacionalno,
- regionalno,
- međunarodno,
- globalno.

Osoba koja je počinitelj političkog nasilja motivirana je te je svjesno donijela odluku o činjenju konkretnih aktivnosti. Cilj tih aktivnosti je uvijek izvođenje političkog nasilja, pri čemu se počinitelj pojavljuje kao neposredan ili kao organizator, a može biti pojedinac, organizacija ili država koja čini djelo nasilja. (Bjeličić, 2011: 16)

Manjak progresivnog identiteta društva i jasne socijalne orijentacije se može povezati s pojavom kriminala i kriminalne djelatnosti, koji često mogu biti i rezultat devijacije uma individualne osobe, ali i posljedica društvenog stanja. Problem sigurnosti mora se rješavati institucionalno. Sa sve većom pojavom nasilnih kriminalnih djela dolazi i do javljanja sve većeg osjećaja nesigurnosti. Pri tome se intervencija državnih organa drži zakonom propisanih djelatnosti prilikom njihova rješavanja. (Pustahija, Ganić, 2014: 47)

Svakako je najosjetljiviji trenutak u sveukupnom procesu nasilja dolazak počinitelja u konkretnu priliku da počinu napad iz neposredne udaljenosti pogodnim oružjem. U takvoj situaciji zaštitnim snagama preostaju krajnja sredstva, dok je sam počinitelj izložen i pogibelji. Ako dođe do ostvarenja počiniteljeva plana, tada je očigledno da su postojali propusti sustava. Nakon toga slijedi istraga o greškama te najčešće dolazi do promjena u sustavu. U pravilu je modus

operandi unaprijed planiran, a upravo o njemu ovisi uspješnost napada, kao i sanacija. Često posljedica nasilnog čina nije krajnji cilj takvog ponašanja s obzirom da se nasiljem nad istaknutom političkom osobom nastoji, ali i može dovesti do krupnijih političkih promjena, što predstavlja posljedicu u širem smislu, kao i krajnji cilj. (Bjeličić, 2011: 17)

4.1. Atentati

Atentati kao instrument političkog nasilja imaju svoj ciklus od nastanka ideje do izazivanja same posljedice. U rječniku kriminalistike (Modly i dr., 2008: 40) atentat se definira kao „smišljeni, organizirani i politički motiviran kriminalni akt koje je usmjeren na usmrćivanje određene osobe. Obično je riječ o osobama koje obavljaju određenu državnu ili društvenu funkciju ili su poznate političke ili javne osobe. Njihovom tjelesnom eliminacijom želi se djelovati protiv društvenog uređenja i sigurnosti neke zemlje“.

Atentati imaju isti učinak kao terorizam, a to znači da je krajnji cilj atentata kompatibilan s krajnjim ciljem i efektima. Primarni učinak izazivaju osjećaj straha, panike i nesigurnosti većeg broja ljudi što snažno utječe na djelovanje vlasti, a što je krajnji cilj političkog nasilja.

Kad je riječ o državnicima, atentati su osjetljivi događaji jer, kako znamo, neki od njih doveli su do svjetskoga rata. Činjenica je da atentat na Franju Ferdinanda u Sarajevu 28. lipnja 1914. godine nije bio uzrok rata, ali je bio njegov neposredan povod. Podatak da od II. svjetskog rata do danas bilježimo više od 800 politički motiviranih ubojstava govori sam za sebe i ne treba ga posebno komentirati. Najpoznatiji politički atentati u suvremenoj povijesti svakako su atentati na američkog predsjednika Johna F. Kennedyja, egipatskog predsjednika Anwara El Sadata, indijske premijer Indiru i Rajiva Gandhija, švedskog premijera Olofa Palmea, izraelskog državnika Yitzhaka Rabina, otmica i ubojstvo talijanskog premijera Alda Mora te atentat na srbijanskog premijera Zorana Đinđića. Možemo se prisjetiti i nedavnog napada na australsku premijerku kao i niza pokušaja i uspješnih napada na Svetog oca. Bilo je tu i komičnih situacija kada se štíčene osobe gađalo cipelama, jajima, tortama i igračkama, kada su im skidani satovi s ruku ili su napadačima u kritičnom trenu zatajili pištolji. Sve su to bitne ugroze i mahom propusti u planiranju i provedbi osiguranja.

Tablica 1. Atentati i pokušaji atentata

Žrtva	Uloga u društvu	Povijesni kontekst	Počinitelj	Motivi napada	Modus operandi	Uloga službi
Franjo Ferdinand	Nadvojvoda I prijestolonasljednik Austro-Ugarske Monarhije	1914. g., u Sarajevu	Gavrilo Princip, pripadnik organizacije Mlada Bosna	Politički	Ubojstvo pištoljem na udaljenosti od nekoliko metara	Propust službe
Aleksandar I. Karađorđević	Jugoslavenski kralj	1934. g., u Marseilleu	Vlado Černozemski, pripadnik Unutrašnje makedonske revolucionarne organizacije	Politički	Ubojstvo hicima iz revolvera na udaljenosti od nekoliko metara	Propust službe
John F. Kennedy	35. predsjednik SAD-a, democrat	1963. g., demokratsko uređenje SAD-a	Lee Harvey Oswald, profesionalac	Politički	Ubojstvo snajperskom puškom iz daljine	Propust službe, temeljita istraga, reorganizacija
Anvar El Sadat	Predsjednik Republike Egipat, komunist	1981. g., predsjednička republika Egipat	Abas Mohamed, profesionalac u sustavu, u suradnji sa vojskom	Politički, ekstremna skupina Muslimansko bratstvo	Ubojstvo automatskom puškom iz daljine	Loša organizacija, disfunkcionalna istraga
Papa Ivan Pavao II	Poglavar Katoličke crkve u Vatikanu	1981. g., apsolutno monarhijsko uređenje – Vatikan	Mehmed Ali Agdža, amater	Politički, religijski i osobni	Ranjavanje iz pištolja iz neposredne blizine	Propust službi, loša istraga
Ronald Regan	40. predsjednik SAD-a, republikanac	1981. g., demokratsko uređenje SAD-a	John Kinckley, amater	Osobni, fanatizam	Ranjavanje osobnim revolverom iz neposredne blizine	Propust službi, temeljita istraga, reorganizacija
George W. Bush	43. predsjednik SAD-a	2005. g.	Vladimir Arutyunian	Politički	Bacanje ručne bombe sovjetske izrade	Granata nije eksplodirala, atentator uhićen I

						osuđen na doživotnu kaznu
George W. Bush	43. predsjednik SAD-a	2008. g., u palači premijera u Bagdadu	Muntadhar al-Zaidi, irački novinar	Politički	Bacanje cipela na predsjednika tijekom konferencije za novinare	Al-Zaidi dobio trogodišnju zatvorsku kaznu
Vladimir Putin	Predsjednik Rusije	2013. g., pokušaj atentata na Crvenom trgu	Igor Puzanov, bivši ruski državni dužnosnik	Politički, osobni	Dronom pokušao baciti eksploziv na automobil u kojem se nalazio Putin	Otkriven
Zoran Đinđić	Predsjednik Vlade Srbije, Demokratska opozicija Srbije	2003. g., demokratsko, tranzicijsko razdoblje	Zvezdan Jovanović, profesionalac, u suradnji sa OS	Politički	Ubojstvo iz snajperske puške iz veće udaljenosti	Disfunkcija, temeljita istraga, reorganizacija
Tomislav Salopek	Geodetski tehničar zaposlen na projektu cestogradnje	2015. g., u Islamskoj državi u Egiptu	Islamistički militanti	Politički	Otet, smaknut pred kamerom nakon što se nije udovoljilo zahtjevima otmičara	Istraga, komunikacija

Izvor: Sistematizacija autora, 2020.

4.2. Terorizam

Definicija terorizma glasi kako je to postupak primjene oružanog te drugog nasilja, većinom protiv nevinih osoba, s ciljem ostvarivanja političkog ili nekoga drugog cilja. Terorizam obilježava sustavnost uporabe nasilja, ili u najblažem slučaju prijetnje nasiljem, u pravilu je politički motiviran i promišljen izbor izravnih žrtava, ali i neizravnih. Terorizam je u suštini postupak širenja straha te je uvijek povezan s kršenjem ljudskih prava. Može ga se odrediti kao

političko nasilje i metodu vojno-političke borbe. Politički motivi koji se nalaze u pozadini terorističkog čina se odnose na želju i borbu za društvenim promjenama, politički utjecaj ili za vlast. Terorizam može biti raznovrstan, kao što je primjerice:

- državni terorizam – primjenjivan od strane pojedinih država,
- pobunjenički terorizam – borba različitih organizacija protiv državnih institucija, pri čemu su žrtve državni predstavnici, a metode napada su atentati, otmice i sl.
- ljevičarski terorizam,
- desničarski terorizam,
- rasistički terorizam,
- islamistički terorizam,
- međunarodni terorizam,
- unutardržavni terorizam,
- revolucionarni terorizam,
- kontrarevolucionarni terorizam,
- ratni terorizam itd.

Znatno brojnije žrtve uzrokovao je revolucionarni terorizam. Uzrokuje brojnije žrtve od primjerice atentata, odnosno pobunjeničkog (ili protudržavnog) terorizma, no svakako su u povijesti najveći brojevi žrtava zabilježeni zbog državnog terorizma, kao što su zločini totalitarnih poredaka: boljševičkoga SSSR-a, nacističke Njemačke, Kambodže pod Crvenim Kmerima i sl., te diktatorskih režima.

Ponekad pojedine države mogu potaknuti terorizam iz razloga što imaju vlastite interese u izazivanju nestabilnosti kako bi došlo do promjene vlasti. Ovakve su se situacije dogodile u Iranu, Čileu, Cipru itd.

Kada se govori o terorizmu, potrebno je svakako spomenuti i terorizam u palestinsko-izraelskim odnosima koji je specifičan po svojim obilježjima. Nakon stvaranja Izraela u četrdesetim godinama prošlog stoljeća nastalo je mnoštvo palestinskih borbenih organizacija. Pojedine organizacije među njima povremeno primjenjuju terorizam i postupno odustaju od njega, a pojedine zasnivaju svoju cjelokupnu borbu na terorizmu. Palestinske se teroriste drži odgovornima za napade na izraelske civile te na židovske organizacije, na veleposlanstva, otmice putničkih zrakoplova i dr. Različite borbene organizacije također podupiru ovakav oblik terorizma, poput Hamasa i Hezbolaha, a poneke među njima su radikalno islamističke. Terorizam je u periodu šezdesetih i sedamdesetih godina 20. st. postao izraženiji u više latinskoameričkih zemalja jer su osobito teške socijalne prilike omogućile jačanje ljevičarske

gerile, no nakon što su provedene društvene reforme i razne političke promjene, terorizam je uspješno suzbijen u više latinskoameričkih država.

Islamistički se terorizam znatnije formira od 1990-ih i početkom 2000-ih godina, i to osobito protiv američkih interesa, odnosno protiv globalne politike SAD-a i utjecaja zapadnjačke kulture u muslimanskim zemljama te je rat protiv međunarodnog terorizma postao najsnažnijom vanjskopolitičkom doktrinom Sjedinjenih Američkih Država. Protuterorističke se postrojbe osnivaju od strane pojedinih država kako bi se borile protiv terorizma i osnažuju se sigurnosne mjere, radi se na poticanju zajedničke međudržavne protuterorističke politike i sl. (Hrvatska enciklopedija, 2020)

Suzbijanje terorizma je vrlo složena zadaća, a teroristički se napadi događaju i u najrazvijenijim državama. Borba protiv terorizma je dodatno otežana pojavom tzv. „vukova samotnjaka“, osoba spremnih na poduzimanje terorističkih napada, a koje je izuzetno teško prepoznati zbog njihove nepovezanosti s terorističkim skupinama. (Sigurnosno-obavještajna agencija, 2020)

4.3. Asimetrične prijetnje

Asimetrična je prijetnja ona prijetnja koja proizlazi iz potencijalne upotrebe nejednakih načina ili metoda s ciljem ugrožavanja ili negiranja protivničke jakosti, dok se paralelno slabostima protivnika kako bi se postigao neproporcionalan rezultat. (Struna, 2020)

Asimetričnim se ratovanjem naziva rat između sukobljenih strana sa znatno različitim strategijama i vojnom moći. Kod asimetričnog ratovanja su protivnici u nejednakom položaju te oni slabiji često moraju koristiti teren, element iznenađenja, vrijeme i slično u svoju korist, kako bi ostvarili pobjedu iskorištavanjem protivnikovih slabosti. Za mnoge je organizacije asimetrično ratovanje poželjnije od konvencionalnog rata. Asimetrično se ratovanje najbolje koristi protiv ciljeva koji tradicionalno imaju malu ili nikakvu zaštitu. Logističke jedinice te sredstva za održavanje i opskrbu imaju visoku isplatu u neprekidnom poslovanju, ali obično se loše brane. Oni su poželjna meta i u konvencionalnim i u asimetričnim ratovima, ali njihova ranjivost čini ih posebno atraktivnim za nacije i organizacije koje nemaju moć vođenja konvencionalnih ratova.

Suvremeni globalni trendovi vode prema sve većoj urbanizaciji i digitalizaciji, što je već dovelo do više zasjeda, snajpera i zastoja koji otežavaju kretanje logistike, a biti će i sve više elektroničkog ratovanja, osobito onog usmjerenog na logističke resurse za zapovjedništvo, kontrolu i komunikaciju.

Asimetrična prijetnja može biti prisutna te se često i pojačava ako postoje suparništva među narodima koji dobivaju podršku Sjedinjenih Američkih Država, što je već viđeno u Bosni i na Kosovu, gdje su bijesni građani i gerilci rušili vozila i postavljali eksplozivne naprave na opremu, vozila, obrambene strukture i skladišta. Ovo su glavni primjeri nepredvidivog i frustrirajućeg karaktera asimetričnog ratovanja i problema koji mogu nastati ako logističke jedinice ne provode odgovarajuće sigurnosne mjere.

Vojska se mora truditi razumjeti, obraniti se i djelovati u novom, nekonvencionalnom ratnom okruženju. Adekvatno rješavanje asimetrične prijetnje i uvođenje čak i malih promjena u vojnu doktrinu i obuku zahtijevat će mnogo rada vojnih dužnosnika. Nesumnjivo se lice ratovanja mijenja. Smanjenje ranjivosti na asimetrične prijetnje od vitalnog je značaja za opstanak vojske i daljnju dominaciju u budućim operacijama. (Kolodzie, 2020)

4.4. Atentati uz korištenje suvremenih tehnologija

Postoje oružja koja danas u aktivnoj uporabi koriste umjetnu inteligenciju, uključujući neka koja mogu samostalno pretraživati i odabrati svoje mete, te se ona mogu povezati s definiranjem onoga što predstavlja smrtonosni autonomni sustav oružja. Danas već više od 30 država ima autonomno oružje pod nadzorom obrane za situacije u kojima je brza borba prebrza da bi ljudi stigli reagirati. Možda je najpoznatije od ovog oružja Izrael Aerospace Industries Harpy, naoružani bespilotni zrakoplov koji može postići veliku visinu i nadgledati velike površine zemlje dok ne otkrije neprijateljski radarski signal, u kojem trenutku upada u izvor radara, uništavajući i sebe i metu. (Kessel, 2020)

Dana 3. siječnja 2020. godine je američki bespilotni udar, odnosno napad dronom, u blizini međunarodne zračne luke Bagdad usmrtio iranskog generala Quasema Soleimanija, pripadnika Iranske revolucionarne garde, koji je bio zapovjednik elitnih snaga Kudsua. Kudsi su smatrani terorističkom organizacijom od strane SAD-a, Kanade i Saudijske Arabije, dok je Soleimani smatran drugom najmoćnijom osobom Irana. S njim je ubijeno još devet osoba. Nalog za njegovo ubojstvo dao je predsjednik Sjedinjenih Američkih Država, Donald Trump. Rakete kojima je general usmrćen ispaljene su iz drona MQ-9 Reaper, koji je poslan iz američke vojne baze smještene u Kataru. Dron je nosio četiri rakete Hellfire koje su laserski navođene. Spomenuti je dron gotovo nečujan, a napad je izveden bez prethodnih konzultacija s Kongresom.

Prvo korištenje drona kao oružja za atentat naredio je Bill Clinton u pokušaju da ubije Bin Ladenu, a prvo uspješno „ciljano ubojstvo“ uslijedilo je ubrzo nakon toga, te ga je izvela Busheva

administracija u Jemenu. Obama je naslijedio Bushevu raširenu uporabu bespilotnih letjelica i povećao njihovu učestalost, nastojeći im dodijeliti pravnu respektabilnost s tajnim internim "ciljanim memorandumima o ubijanju". Ti dokumenti navode da su atentati bespilotnim letjelicama opravdani međunarodnim pravom kao samoobrana od budućih terorističkih napada. Suleimanijeva smrt označava korak prema potpunom bezakonju. (Pilkington, 2020)

Slika 1. Dron MQ-9 Reaper

Izvor: Air Force Technology: Australia selects GA ASI's MQ-9 Reaper variant for ADF's armed RPAS <https://www.airforce-technology.com/news/australia-mq-9-reaper/> (06.02.2020.)

5. ANALIZA PROTOKOLA ŠTIĆENJA OSOBA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Sigurnost se može definirati kao zaštita pojedinca, društva i države od svih oblika ugrožavanja. Sigurnost predstavlja jedno od opravdanja nacionalnih mjera ograničavanja slobode kretanja među državama članicama, a kod fizičkih osoba je ograničavanje slobode dopustivo samo u slučaju osobnog ponašanja pojedinca koje djeluje kao stvarna i dovoljno ozbiljna prijetnja. (Struna, 2020)

5.1. Sigurnost i zaštita

Sigurnost je s jedne strane stanje ravnoteže u vanjskom svijetu, no sa subjektivnog stajališta osobe se odnosi na unutarnji osjećaj čovjeka, no kako god shvaćena, ona čini prema tome, jedan od temeljnih preduvjeta za egzistiranje društvene zajednice. Ukoliko razina sigurnosti koja postoji nije zadovoljavajuća, tada je individualna sloboda građana onemogućena. Ona je rezultat društveno-povijesnog razvoja, a ne spontani proces. Zapravo se može reći kako je sigurnost osnovni društveni cilj bez kojeg društvo ne može opstati. Institucije moraju raditi na tome da aktivno zaštite demokratsku slobodu i stvore sigurnosni prostor kako bi se uspješno ostvarili svi prirodni i životni uvjeti za egzistenciju i život ljudi. (Družeta, 2016: 95)

Prema navedenom, može se zaključiti kako je sigurnost određeno stanje u kojem se kod pojedinca javlja osjećaj zaštićenosti od svih mogućih prijetnji, ugroženosti, povreda ili bilo kakvog neželjenog događaja. Nekoga zaštititi označava pružiti zaštitu ili obranu, te se prema tome na zaštitu može gledati kao na sredstvo ili na način spašavanja od opasnosti, bio to napad, požar, poplava itd.

Država mora biti najveći izvor sigurnosti jer ona kao politička zajednica za svoj glavni cilj ima zaštitu života i imovine svojih građana. Iz tog razloga organizira službe koje djeluju u cilju ostvarenja javne sigurnosti jer je upravo javna sigurnost ujedno sigurnost društva u cjelini. (Hrvatski leksikon, 2020)

Poslovi koji se primarno odnose na zaštitu ljudi obuhvaćaju sve sigurnosne djelatnosti koje provode državne službe i privatne zaštitarske tvrtke, a kojima je cilj postizanje prihvatljive javne sigurnosti građana i njihove imovine, navodi Družeta (2016). U privatnom sektoru zaštitu šticećenim osobama osigurava zaštitar, dok to u javnom sektoru čini ovlaštena službena osoba (pripadnik vojske ili policije).

Svaki sustav koji je izveden s ciljem zaštite osoba, imovine i poslovnih procesa naziva se sustavom sigurnosti. Posljedica ovakvog napada može biti krađa, nanošenje materijalne štete ili ozljeda te narušavanje ugleda i sl. Za upravljanje sigurnošću i rizicima potrebno je promišljeno vođenje procesa i mjera koje su usmjerene na otklanjanje opasnosti i smanjenje razine rizika.

5.2. Neposredna tjelesna zaštita štice

Tjelesna zaštita se može definirati kao zaštita osoba nazočnošću zaštitara ili tjelohranitelja, a organizacija osiguranja štice temelji se u cijelosti na prostoru u kojem se treba osigurati i zaštititi osobu. Ukoliko je štice osoba kao objekt osobito ugrožena, tada se uvodi sustav koncentrične fizičko-tehničke zaštite te se prostor dijeli na perimetre sigurnosti. Kada je to moguće, najbolje je prostor raspodijeliti u tri koncentrična kruga koji predstavljaju sigurnosne zone te će njihova širina ovisiti o sigurnosnoj provjeri, stanju i o konfiguraciji terena. Jedan od faktora čini i broj policijskih službenika te svakako i resursi na raspolaganju. Sigurnosne zone pružaju mogućnost učinkovitog odvajanja osoba, a svaki od krugova dopušta sve manji broj ljudi pa ukoliko se dogodi da netko promakne u vanjskom krugu, može biti otkriven u srednjem ili u unutarnjem krugu.

Vanjski krug je prva linija obrane te je najudaljeniji od štice osobe. Obično se popunjava lokalnom policijom, kao i lokalnim službenicima iz službi osiguranja.

Slijedi srednji krug kojeg se popunjava pripadnicima neposrednog osiguranja štice osobe koji nisu u formaciji u unutarnjem krugu.

Najstroža je kontrola ona unutar unutarnjeg kruga, koji predstavlja neposredno područje oko štice osobe i popunjava se isključivo pratiteljima iz tima za neposrednu zaštitu i najbližim suradnicima, najrestriktivniji je i uvijek se mora popuniti prvi, a pristup unutarnjem je dopušten samo onim pojedincima koji moraju biti u kontaktu sa štice osobom, poput službenika protokola, osobnih pomoćnika, članova obitelji i sl.

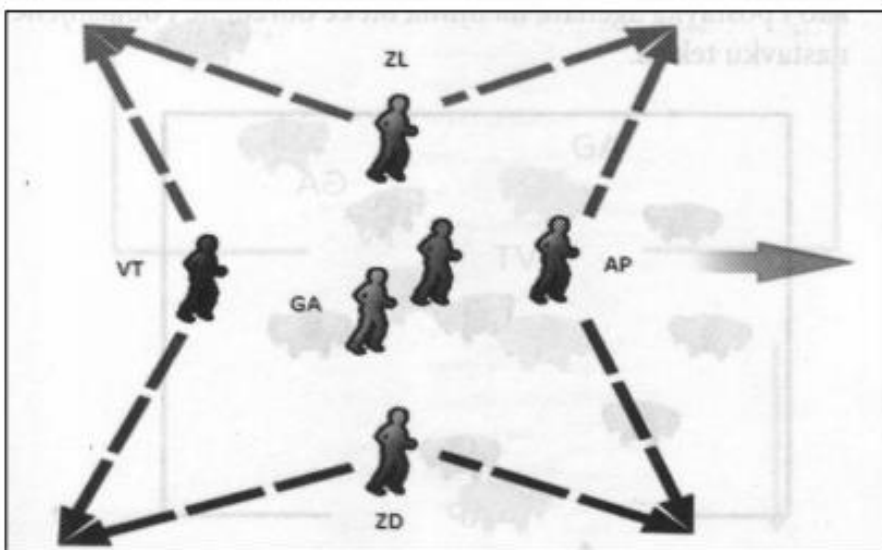
Za dozvoljeno pristupanje u pojedinu zonu mora se obaviti legitimacija svih osoba te je ovaj postupak stalan, a osobe koje ulaze u koncentrične krugove sigurnosti moraju imati propusnice za jednokratnu upotrebu. Ljudi koji čine članove tima za osiguranje štice osobe moraju biti profesionalni i visoko motivirani kako bi obavljali vrlo složen posao zaštite štice osobe. Moraju imati pravilne sposobnosti percepcije, opreza, mišljenja, razumne sumnje te pamćenja. Poželjno je znanje u pružanju prve medicinske pomoći, a važno je da su emocionalno stabilni i u dobroj fizičkoj kondiciji, te da znaju koristiti vatreno i drugo oružje i fizičku snagu. Ovakva osoba, koja ima ulogu zaštitara, odnosno tjelohranitelja, također treba primjenjivati

pravila lijepog ponašanja i mora poznavati protokol, znati primjereno komunicirati, biti diskretna i od povjerenja. Kako se velik dio posla provodi u čekanju, važna je sposobnost održavanja koncentracije i neupadanja u rutinu, a temelj planiranja i provođenja zaštite štice osobe je timski rad. Zadaci tima za zaštitu štice osoba se većinom svode na planiranje rute kretanja štice osobe, pregledavanja i provjeravanja osoba, ali i objekata gdje će štice osoba boraviti, istraživanje pozadine ljudi koji će sa štice osobom kontaktirati, pretraživanje vozila i pravilnog pregledavanja osoba na dan aktivnosti. (Šuperina et al, 2016: 96)

Osobito je važno da je svaki član tima za zaštitu štice osobe obučen za pratnju i da je sposoban prilagođavati stečena znanja i vještine potrebama na terenu, zaštitna pratnja može biti osnovna i posebna. Osnovna je zadaća pratitelja štice osobe promatranje i intervencija jer se promatranjem djeluje preventivno uočavajući moguće ugroze, a on mora biti spreman u svakom trenutku promijeniti oblik formacije sigurnosne zone. Suradnja među stacionarnim osiguranjem zaduženim za sigurnost smještajnih objekata i objekata koji se posjećuju i osiguranja u pokretu, odnosno pratitelja mora također biti na zadovoljavajućem nivou.

Uloga taktičkog tima je preuzimanje napada na sebe i izvlačenje štice osobe iz zone napada za vrijeme kretanja štice osobe i za vrijeme njezina boravka u objektima, dok je zadatak tima za protunadzor otkrivanje mogućih naznaka i postupaka zbog obavljanja nadzora rada tima za neposredno osiguranje, a svrha ovakvog promatranja je, između ostalog, traženje slabe točke u radu tima ili konkretan napad na osobu koja se štiti. (Šuperina et al, 2016: 97)

Slika 2. Klasična dijamantna formacija

Izvor: Šuperina, M.: Zlatko Moratić i Jasmin Ahić: Bliska zaštita VIP ličnosti, Policija i sigurnost, god. 25, br. 1, 2016., Zagreb, str. 100, prema: Moratić, Z. i Ahić, J.: Bliska zaštita VIP ličnosti, 2015., str. 113

Dijamantna formacija zaštitnog tima (Slika 2) je američki model zaštite korišten kod pratnje pješice. Na taj se način sprječava probijanje vanjskog perimetra i dolaska do štice osobe, a svaki pojedini agent pokriva svoju sigurnosnu zonu. Svrha ovakve formacije je uspostava sigurne sterilne zone oko štice osobe. Veličina i broj agenata će ovisiti o raspoloživim agentima, želji štice osobe, o procjeni, blizini moguće ugroze i o prethodnoj sigurnosnoj provjeri.

Dijamantna formacija može se sastojati od jednog do sedam agenata, fleksibilna je i prilagođava se trenutnim sigurnosnim uvjetima mjesta gdje se štice osoba nalazi. Važno je istaknuti kako velike gužve zahtijevaju gušću formaciju oko štice osobe, dok otvoreni prostori dozvoljavaju otvoreniju formaciju. Prilikom dolaska na predviđeno osigurano mjesto ili kod odlaska s njega svaki član tima za neposrednu zaštitu mora znati svoj zadatak i što treba učiniti te gdje se postaviti, na temelju izvješća agenta prethodnice koji je timu predstavljen nakon obilaska mjesta. Razlikuju se dvije vrste dolaska, odnosno odlaska na osigurano mjesto i s njega:

- dolazak/odlazak na mjesto/s mjesta s desne strane – jače strane i
- dolazak/odlazak na mjesto/s mjesta s lijeve strane – slabije strane (slika 3).

Slika 3. Izlazak štice osobe iz vozila i prelazak u dijamantnu formaciju sa slabije strane

Izvor: Šuperina, M.: Zlatko Moratić i Jasmin Ahić: Bliska zaštita VIP ličnosti, Policija i sigurnost, god. 25, br. 1, 2016., Zagreb, str. 101, prema: Moratić, Z. i Ahić, J.: Bliska zaštita VIP ličnosti, 2015., str. 127

Pratnja vozilima se provodi odgovarajućim rasporedom vozila i motocikala oko vozila ili ispred vozila štićene osobe kako bi se osigurala njegova tjelesna zaštita i kako bi se zaštitio tijekom kretanja po protokolu. Ovakvu je pratnju moguće napraviti s jednim, dvama, četirima ili više vozila (u mogućoj kombinaciji s motociklima) koje prate vozilo u kojem se nalazi štićena osoba. Sterilna je zona ona zona koja se mora nalaziti između vozila i u nju ne smije doći niti jedno vozilo ili osoba. Kretanje štićene osobe prijevoznim sredstvom može biti u nekoliko oblika poput svečane povorke, svakodnevnog kretanja, najavljenog kretanja i iznenadnog i nenavljenog kretanja. Nemoguće je pokriti sve kritične točke na ruti kretanja vozila štićene osobe, ali je moguće smanjiti ovu ugrozu na što nižu razinu, uz određene mjere. Te su mjere:

- upoznavanje što manjeg broja ljudi o planovima i protokolu putovanja i kretanja štićene osobe,
- što je moguće češće korištenje nenavljenih putovanja bez točne vremenske odrednice i rute kretanja, a kada je moguće svrhovito korištenje alternativnih ruta kretanja, umjesto uobičajenih,
- pažljivo odabrana osoba koja će biti vozač štićene osobe,
- osnovna i specijalistička obuka iz tehnike tzv. antiterorističke vožnje koju ovi vozači moraju proći,
- spremnost i sposobnost pratitelja na reakciju i adekvatan odgovor na sve nepredviđene okolnosti,
- korištenje motornih vozila pod posebnim sigurnosnim i tehničkim režimom, a to se odnosi i na česte sigurnosne i tehničke preglede vozila, posebno pred putovanje. (Šuperina et al, 2016: 102-103)

5.3. Organizirani kriminal i zaštita šticeenih osoba

Pokušaj definiranja organiziranog kriminala prvi se put javio u Sjedinjenim Američkim Državama u dvadesetim godinama 20. stoljeća, a tek se u devedesetim godinama pojam raširio i Europom. Organizirani kriminal se, prema tadašnjim definicijama, odnosio na počinjenje kriminalne aktivnosti od strane skupine počinitelja koji djeluju zajedno tijekom relativno dugog vremenskog razdoblja. Organizirani se kriminal povezuje s kriminalnim djelima izvršenim u ime ili od strane kriminalne organizacije. Upravo je u tom glavna razlika između klasičnog kriminala i organiziranog. Tzv. klasični kriminal, prema nekim stajalištima, uključuje manje ili više iracionalnu, ali prije svega neposlovnu kriminalnu aktivnost. Organizirani kriminal je pak potkovan sistematskom organizacijom i velikim profitom. Kriminalne organizacije su često aktivne i u trgovini ljudima te u pružanju logističke podrške terorističkim grupama itd. Organizirani kriminal potječe od kriminala koji je shvaćen kao alternativna industrija, s pojavom u siromašnijim državama s ne toliko funkcionalnim državnim institucijama. Kriminalna industrija je, radeći na razvoju stabilnijih modela aktivnosti, dobila svoj identitet i politiku. Za vrijeme velikih društvenih i političkih promjena u srednjoeuropskim zemljama u devedesetim godinama prošlog stoljeća kriminalne organizacije su započele s naplatom dugova koji se nisu mogli naplatiti preko legalnih institucija. Svoj su procvat doživjeli utjerivači dugova, koristeći se nasiljem ili prijetnjom nasiljem. Uskoro je organizirani kriminal u zemljama srednje i istočne Europe prerastao u isplativu industriju te su ovakve organizacije preuzele u jednu ruku ulogu države u reguliranju naplate.

Organizirani kriminal na Balkanu djeluje protiv legitimne, demokratske vlasti. Pripadnici ovakvih organizacija su na različite načine sudjelovali u uništavanju državnih institucija u različitim dijelovima nekadašnje Jugoslavije. Ubojstva političkih protivnika, ministara u Vladi, otmice uglednih ličnosti i slično, u koje je bila umiješana i služba državne sigurnosti u Srbiji i Crnoj Gori čine repertoar zloupotrebe službenih ovlaštenja u kriminalne svrhe s političkim motivima. Organizirani se kriminal, surađujući s političkim elitama, bolje povezuje s državnim strukturama i poboljšava vlastitu stratešku poziciju, stabilizirajući tako svoj put prema trajnom političkom i stvarnom društvenom utjecaju. (Fatić, 2005: 74)

6. STUDIJA SLUČAJA: ATENTAT NA ZORANA ĐINĐIĆA

Zoran Đinđić rodio se 1. kolovoza 1952. godine u Bosanskom Šamcu, a kao zaljubljenik u filozofiju diplomirao je na beogradskom Filozofskom fakultetu 1974. godine. Nakon toga je u razdoblju od 1977. do 1990. godine boravio u Njemačkoj na nekoliko sveučilišta, doktoriravši naposljetku na njemačkom Konstanzu s tezom „Problemi utemeljenja kritičke teorije“, uz mentora Jürgena Habermasa, jednog od najuglednijih europskih filozofa. (Virtuelni Muzej Zorana Đinđića, 2020)

6.1. Život Zorana Đinđića

Đinđić je kao student sudjelovao u oporbenim aktivnostima, a tako je bio i osuđen na godinu dana zatvora zbog pokušaja organiziranja autonomne studentske organizacije skupa sa zagrebačkim i ljubljanskim studentskim vođama. Radio je kao profesor na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu te je djelovao kao viši znanstveni suradnik u Centru za filozofiju i društvenu teoriju u Beogradu. Nakon što je došlo do pada komunizma i nakon uvođenja višestranačja, Đinđić je, 1989. godine, osnovao Demokratsku stranku, a ubrzo je postao i njezinim predsjednikom, nakon čega je slijedila pozicija zastupnika u Skupštini Srbije.

U razdoblju od 1996. do 1997. godine bio je jedan od vođa oporbene koalicije Zajedno. Ova je koalicija pobijedila na lokalnim izborima u Srbiji, no Miloševićev režim nije priznao ovu pobjedu, no nakon prosvjeda koji su uslijedili to je bio primoran učiniti te je Đinđić u veljači 1997. izabran za gradonačelnika Beograda, prvog nekomunističkog nakon Drugog svjetskog rata. S ove je dužnosti smijenjen sedam mjeseci kasnije. Đinđić je, kao jedan od vođa Demokratske opozicije Srbije (DOS), u 2000. godini imao vodeću ulogu kod organiziranja masovnih uličnih prosvjeda u kojima je s vlasti svrgnut Slobodan Milošević te je u siječnju iduće godine oformljena Vlada s Đinđićem na čelu. Đinđić je najavio kako će s novim ministrima u Srbiji uspostaviti demokratske temelje. Ova je vlada započela s korjenitim socijalnim i gospodarskim reformama i uspostavila je bolje odnose sa zapadnim zemljama, osobito sa SAD-om, te se zalagala za bolju suradnju s Haškim tribunalom te je tijekom Đinđićeva mandata uhićeno i izručeno nekoliko haških optuženika, među kojima i sam Slobodan Milošević. (Majetić, 2020)

Slika 4. Zoran Đinđić

Izvor: Ćirić, M., Čongradin, S., Stojanović, M.: Treći metak i politička pozadina atentata na Zorana Đinđića, Antidot, 2017, URL: <https://www.anti.media/istrazivanja/dosije/treci-metak-i-politicka-pozadina-atentata-na-zorana-indica/> (04.02.2020.)

Zoran Đinđić je autor nekoliko knjiga: Subjektivnost i nasilje, Jesen dijalektike i Jugoslavija kao nedovršena država. (Virtuelni Muzej Zorana Đinđića, 2020)

6.2. Pozadina atentata na Đinđića

Nakon pada Miloševića 2000. godine se nova vlast susrela s nezadovoljstvom u narodu, no nije bila jednako sposobna držati vlast čvrsto kao što je to činio Milošević, a sve su državne strukture, dijelovi nekadašnjeg Miloševićeva režima, zadržane u gotovo neizmijenjenom sastavu i dobile su zaštitu od novoizabranog predsjednika Vojislava Koštunice. Nova se vlada pokušavala obračunati s ratnim zločincima, organiziranim kriminalom i naručiteljima i

izvršiteljima političkih ubojstava, ali su bili konstantno sabotirani od strane predsjednika i njegove stranke DSS-a.

Ozloglašene Crvene beretke, odnosno Jedinica za specijalne operacije, sastavljena od brojnih ratnih zločinaca, plaćenih ubojica i mafijaša, su u studenom 2001. godine organizirale pobunu i blokirali beogradski Savski most. Vojislav Koštunica je, zajedno s načelnikom Vojne službe sigurnosti, Acom Tomićem, poručio vođi pobune, Miloradu Ulemeku Legiji, da se vojska neće uplitati. Đinđić je načinio kompromis kako bi doveo pobunu kraju te je pristao postaviti osobu vjernu Legiji na ključno mjesto u Službi sigurnosti na odjelu tehnike, a mnogo je onih koji smatraju kako je upravo ovaj potez omogućio atentat. Naime, od tada je Zemunski klan pravovremeno mogao biti obaviješten o svim vladinim planovima, o slamanju organiziranog kriminala i o procesu hvatanja ratnih zločinaca. S obzirom da je DOS bio sastavljen od 17 stranaka, nova je vlada bila slaba i nestabilna te je vladala kriza u strukturama vlasti.

Đinđić je odmah u početnim danima formiranja Vlade došao na udar medija kontroliranih od strane ostataka državnog aparata Slobodana Miloševića, zbog svoje namjere da surađuje s Haagom. Koštunica je tada izjavio kako bi izručenje Miloševića destabiliziralo zemlju. Kada je 2002. godine u Haagu započelo suđenje Miloševiću, mediji su se opet usmjerili na Đinđića i njegovu Vladu, zbog čega mu je pala popularnost među građanima. (Ćirić et al, 2017)

Kada je početkom 2003. godine Đinđićeva Vlada saznala da Zemunski klan posjeduje podatke koji su bili državna tajna, Đinđić je smijenio tadašnji vrh službi osiguranja te je u isto vrijeme najavio otvaranje međunarodnih dijaloga kako bi se riješilo pitanje statusa Kosova. Tada je formirano Specijalno tužilaštvo, kao i Specijalni sud, a krajem siječnja je Legija objavio svoje "pismo javnosti" u kojem iznosi obranu haških optuženika te istovremeno optužuje Vladu za izdaju nacionalnih interesa. (Ćirić et al, 2017)

Prije prvog pokušaja atentata Đinđić je na konferenciji za novinare najavio kako je 2003. godina zapravo godina borbe protiv organiziranog kriminala, a ta se najava odnosila i na pripremu za hvatanje pripadnika Zemunskog klana. U veljači te godine je počinjeno nekoliko pokušaja atentata na Zorana Đinđića. Prvi je bio kod Bujanj potoka, no počinitelji su odustali od ovog pokušaja zbog straha od velikog broja žrtava. Uslijedio je pokušaj atentata kada je na autocesti Beograd – Novi Sad kamion naglo skrenuo u traku u kojoj se kretala kolona vozila Đinđićevog osiguranja. (Peščanik, 2020) Sljedeći pokušaj ubojstva premijera Đinđića dogodio se kod dvorane Limes u Beogradu, kada je kolona s njegovim vozilom presječena kamionom kojeg je vozio Dejan Milenković-Bagzi, a istovremeno je ostatak počinitelja namjeravao baciti minobacač na Đinđićevo vozilo. Treći pokušaj nastupio je pred zgradom Savezne skupštine, no

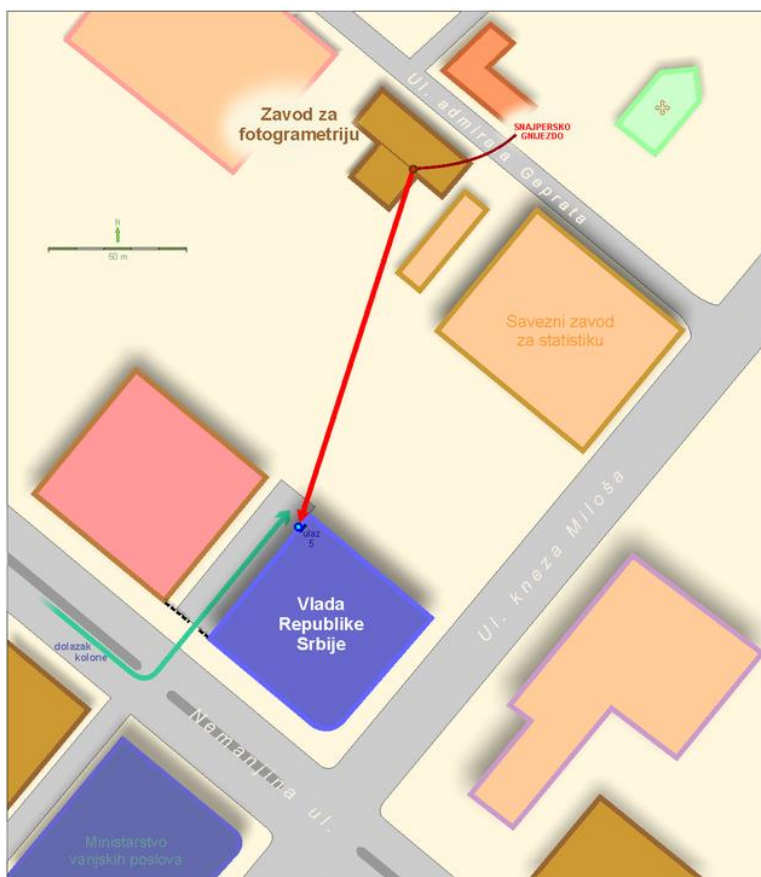
počinitelji su i ovaj put odustali zbog sigurnosnih kamera i nemogućnosti brzog bijega. (Ćirić et al, 2017)

6.3. Ubojstvo Zorana Đinđića

Doktor Zoran Đinđić ubijen je 12. ožujka 2003. godine ispred ulaza broj 5 zgrade Vlade Republike Srbije u Novom Beogradu. Đinđić je, kao dugogodišnji protivnik Slobodana Miloševića, ustrijeljen u četvrtom pokušaju atentata. (Express, 2020) Đinđić se u trenutku kada je ustrijeljen oporavljao od ozljede noge i hodao je na štakama. Ova ga je ozljeda učinila još i lakšom metom. (Peščanik, 2020)

Ustrijeljen je dvadeset minuta poslije podneva snajperskim hicima, a nekoliko sati nakon atentata je proglašeno izvanredno stanje u Srbiji. Smjesta su osumnjičeni pripadnici kriminalne skupine „zemunski klan“. Počinitelj je bio pripadnik srbijanske jedinice za specijalne operacije, Zvezdan Jovanović, koji je pucao sa prozora ureda 55 na drugom katu zgrade Zavoda za fotogrametriju u Ulici admirala Geprata. U Zavodu za fotogrametriju su se u tom trenutku nalazili Aleksandar Simović i Ninoslav Konstantinović, a u automobilu ispred zgrade bili su Mile Luković i Srećko Kalinić, i njihov vozač Vladimir Milisavljević Budala. Vozač ih je čekao pred zgradom, a Milan Jurišić je držao oko na parking ispred zgrade. Nekoliko je članova klana prenosilo informacije o kretanju premijera i njegove kolone na način da je Simović prenosio informacije od Bezarevića (iz Službe državne sigurnosti), dok je Krsmanović, parkiran nedaleko križanja Nemanjine ulice i Ulice kneza Miloša, javljao podatke o kretanju kolone. Još su dvije osobe, Saša Pejaković i Dušan Spasojević kružili automobilom oko četvrti u kojoj se nalazila zgrade Vlade.

Slika 5. Položaj Đinđića i atentatora u trenutku ubojstva

Izvor: https://www.wikiwand.com/hr/Atentat_na_Zorana_%C4%90in%C4%91i%C4%87a
(06.02.2020.)

Automobil u kojem se nalazio Zoran Đinđić je, zajedno s ostatkom kolone, ušao u dvorište zgrade Vlade iz Nemanjine ulice. Tjelohranitelji su pomogli premijeru da izađe iz automobila upravo zbog štaka pomoću kojih se kretao. U trenu kada je Đinđić izašao iz vozila, Zvezdan Jovanović je, koristeći pušku Heckler&Koch, usmjerio dva hica s udaljenosti od oko 130 metara i visine od oko 16 metara. Jedan od metaka je pogodio Zorana Đinđića u srce, a drugi metak je pogodio Đinđićeva tjelohranitelja Milana Veruovića te se potom rasprsnuo o zgradu i dodatno ranio Đinđića.

Slika 6. Ulaz broj 5 zgrade Vlade Republike Srbije

Izvor: [https://www.wikiwand.com/en/Assassination of Zoran %C4%90in%C4%91i%C4%87](https://www.wikiwand.com/en/Assassination_of_Zoran_%C4%90in%C4%91i%C4%87)
(06.02.2020.)

Nedaleko mjesta napada nalazio se Kujo Kriještorac koji je poslije bio i jedini službeni svjedok događaja, kao i bijega atentatora, no isti je ubijen nekoliko dana nakon što je policiji dao svoj iskaz.

Počinitelji atentata su potom pobjegli u stanove koji su bili unaprijed unajmljeni, puška je skrivena u blizini Palače federacije, dok je automobil kojim su pobjegli spaljen u Novom Beogradu. Od zadobivenih ozljeda je, unatoč intervenciji liječnika, premijer Zoran Đinđić preminuo nedugo nakon napada, a cjelokupan je promet blokiran policijskim vozilima te su vozila i prolaznici nasumično zaustavljani i pretresani. (Majetić, 2020)

6.4. Događaji nakon atentata

Prilikom očevida provedenog nakon atentata učinjeno je mnogo propusta, krenuvši od nepravilno prikupljenih uzoraka krvi, nepravilno nabrojanih i prikupljenih fragmenata projektila, propuštanje zabilježavanja oštećenja na zgradi i stepeništu. Osim toga, skice lica mjesta nisu načinjene, a one su obvezne kako bi se uspostavila osnovna orijentacija i raspored objekata u prostoru. Obzirom da se radilo o prostrijelnim ranama očekivalo bi se da će se na licu mjesta zateći mnogo krvi te tragova tkiva, ali to nigdje nije zabilježeno. (Kovačević, 2020)

Nakon ubojstva se srbijanskim medijima počela širiti priča kako je Đinđić bio žrtva obračuna mafije te da je i sam bio njezin dio, ali se prava istina tek kasnije počela otkrivati. Spomenuta je priča plasirana od strane članova DSS-a i njihovih suradnika koji su pokušavali o premijeru stvoriti negativnu sliku od trena njegova dolaska na vlast. Akcija Sablja, koja je nastupila nakon atentata, rezultirala je uhićenjem članova Zemunskog klana i ostalih za koje je postojala sumnja da su imali veze s klanom ili s atentatom. Akcija Sablja je osuđivana od strane DSS-a i predsjednika Koštunice. Među uhićenima nalazio se i sam atentator, a vođa JSO, Milorad Ulemek Legija, se uspješno krio 14 mjeseci, a nakon što je na vlast došao Koštunica, predao se uz izjavu kako ima povjerenja u novu vlast. Dušan Spasojević Šiptar i Mile Luković Kum su ubijeni 27. ožujka prilikom pokušaja uhićenja. (Majetić, 2020)

Na Specijalnom sudu za organizirani kriminal, kojeg je osnovao sam Đinđić, se sudilo uhićenima koji su sudjelovali u atentatu. Mediji su vršili pritisak na Sud kako bi mu se oduzeo autoritet i kako bi se u konačnici i ukinuo. Glavni je tužitelj smijenjen tijekom sudskog procesa, a u samom tijeku suđenja su i drugi službenici postupno davali ostavke, izjavivši kako su bili pritisnuti prijetnjama. Luković (Legija) i Jovanović osuđeni su na 40 godina zatvora, no stvarni nalogodavci nisu nikada otkriveni. Optužnica je podignuta protiv čak četrdeset i četiri osobe za

sudjelovanje u organiziranju Đinđićeva ubojstva, a optuženima su sveukupno izrečene presude na 378 godina zatvora. (Majetić, 2020)

Vlada pod novim predsjednikom, Zoranom Živkovićem, pala je osam mjeseci poslije atentata te je time u konačnici ostvaren cilj napada na Đinđića, a to je rušenje njegove vlade, i stvoreni su uvjeti za neometan rad stranaka među čijim su se čelnicima nalazili i haški optuženici, poput SRS-a (čelnik Vojislav Šešelj), SPS-a (čelnik Slobodan Milošević), DSS-a itd. Ove su se stranke protivile europskoj integraciji, izručivanjima zločinaca Haškom sudu i kažnjavanju zločina. Đinđić je bio svjestan da nije popularan među pripadnicima starog, poljuljanog, režima koji je duboko isprepleten s mafijom. Međutim, isto je tako bio svjestan kako je obračun s njima jedino jamstvo napretka i europskog puta za Srbiju. (Express, 2020)

Srbija je prema procjenama analitičara nakon šoka kojeg je izazvao atentat na Đinđića izgubila velike količine energije zbog usporavanja i zaustavljanja reformi koje su tek započele s djelovanjem. Đinđić je u svom nastojanju da u Srbiju unese temeljite društvene promjene bio usamljen i upravo zbog toga i ustrijeljen, kako bi zemlja ostala ista. (Majetić, 2020) Milorad Ulemek, zadužen za logistiku cijelog atentata, bio je alat Državne sigurnosti te se ne smatra glavnim odgovornim za ubojstvo. Sumnja pada i na pojedine članove obitelji Slobodana Miloševića koji su pobjegli u Moskvu.

Nakon atentata na premijera Zorana Đinđića 2003. godine, nastupila je promjena u metodologiji rada organiziranog kriminala. Naime, udar na državu počinjen od strane kriminalne organizacije povezane s aparatom državne sigurnosti pokrenuo je pitanje opasnosti od izravnog napada ovakvih organizacija na institucije agresivnim i izravnim metodama. (Fatić, 2005: 73)

Slika 7. Zvezdan Jovanović i Milorad Ulemek Legija

Izvor: Dedović, D.: Vanzemaljac Đinđić, DW, 2019, URL: <https://www.dw.com/sr/vanzemaljac-%C4%91in%C4%91i%C4%87/a-47864464> (06.02.2020)

Informacije koje su dosada poznate o atentatu na Đinđića ukazuju na postojanje čvrste i funkcionalne veze između Zemunskog klana i nekadašnjeg državnog aparata. Zemunski je klan, jedna od najvećih kriminalnih organizacija i trgovaca narkoticima na ovim područjima, surađivao sa represivnim strukturama države, a istovremeno je država tolerirala trgovinu drogom, a čak i ubojstva. U razdoblju između 2001. i 2003. godine je u Srbiji na snazi bio organizirani kriminal iako se treba naglasiti kako se to ne odnosi na uključenost cjelokupne strukture tadašnje vlasti u kriminal, nego na ključne kontakte članova kriminalne organizacije s onim političarima koji su im osiguravali imunitet i štitili ih od ozbiljnih istraga. (Fatić, 2005: 79)

Nakon ubojstva je policija u izjavi za javnost iznijela kako zna tko su počinitelji i kako je već započeo proces hvatanja onih odgovornih za atentat, bez da je objašnjeno kada je uopće uspjela završiti s tako velikom istragom te bez objašnjenja zašto ranije nije poduzeta takva akcija ako je uistinu već bila upoznata s počiniteljima i njihovim namjerama. Oformljena je i komisija za istragu detalja u vezi ubojstva, a ta je komisija bila prilično neuvjerljiva gledajući već sam njezin sastav. Naime, na čelu komisije se nalazio potpredsjednik vlade, psiholog Žarko Korać, predsjednik jedne od najmanjih stranaka na srpskoj političkoj sceni. Korać nije imao nikakvog iskustva povezanog s istražnim i policijskim poslovima, te je spomenuta komisija zaključila kako

u sustavu sigurnosti Zorana Đinđića nije bilo propusta i da je isključivo Zemunski klan odgovoran za atentat. Rasprava o pravim motivima ubojstva nije niti jednom pokrenuta. (Fatić, 2005: 80)

Ono što se može smjesta zaključiti je da Jovanović nije izvršio atentat kako bi profitirao jer je njegovo ponašanje u tijeku istrage pokazalo kako je pokleknuo tek na spomen poštovanja prema domovini i patriotizmu. Prema tome, počinitelj je vrlo ozbiljno shvaćao svoje političke motive te je smatrao da postupa u interesu države i njezinih državljana. Prema tome, njegovi su motivi bili politički, no vlastiti. Đinđić je po različitim osnovama kontaktirao i komunicirao s pojedincima koji su pripali ovom Klanu, a prema ranije navedenom zaključku, oni su ga odlučili ubiti zbog toga što je postao prijatnjom, iako su i dalje stjecali visoke profite uz prešutnu podršku pojedinih političara i općenito viših slojeva društva tog vremenskog razdoblja. S obzirom da je općeprihvaćen stav kako je glavni odgovorni krivac za atentat Zemunski klan, postavlja se pitanje zašto bi pripadnici ove organizacije usmrtili premijera u povoljnim političkim uvjetima, u kakvima su uživali, pogodnima za djelovanje svoje organizacije. Ubojstvo premijera države predstavlja dramatičan čin koji je za posljedicu imao mobilizaciju državnog aparata i snažan represivan odgovor na djelatnost organiziranog kriminala. To se dogodilo s operacijom Sablja, kojom je uhićeno i zatvoreno više od 10 000 ljudi te su nastupile promjene u kaznenoprocesnom zakonodavstvu. Uskoro su formirana i posebna odjeljenja Okružnog suda u Beogradu za organizirani kriminal te je općenito govoreći uhićen velik broj pripadnika, kao i suradnika, različitih kriminalnih organizacija u Beogradu, Novom Sadu itd. Prema tome, gledano s gledišta kriminalne organizacije, zapravo je drastičan potez atentata na premijera bio prilično iracionalan postupak. (Fatić, 2005: 81)

Nakon što su dobiveni prvi rezultati istrage, ondašnja se vlada složila kako je primarni cilj Zemunskog klana bio da atentatom potaknu pobunu i stvore prostor za Jedinicu za specijalne operacije koja potom može poduzeti akciju i preuzeti kontrolu nad državnim institucijama, odnosno konačni je cilj atentata bio državni udar. Iako se s jedne strane ovo objašnjenje čini razumnim, ipak se mora primiti s oprezom ako se u obzir uzme opća neodređenost službene verzije događaja i brzina s kojom je tadašnja vlast navodno otkrila strukturu iza atentata. U službenom objašnjenju stoji kako je kriminalna grupa koja se financirala od trgovine drogom i surađivala s dijelovima vlasti, odlučila preuzeti kontrolu nad vladom.

Nakon što se istraga počela približavati Vojislavu Koštunici, započela je medijska kampanja prema kojoj su Zorana Đinđića zapravo ubili njegovi najbliži suradnici, a s obzirom da se o Đinđiću dugi niz godina pisalo kako je surađivao s kriminalcima, vođama podzemlja i sl., ova se kampanja lako primila u javnosti. U idućih su godinu dana stranke Demokratska stranka Srbije, Socijalistička partija Srbije i Srpska radikalna stranka počele jačati podupirući u javnosti i

među biračima naglašeni nacionalizam, antieuropsko i prorusko raspoloženje. U listopadu je započela rasprava Skupštine Srbije o izglasavanju nepovjerenja Vladi, inicirana od strane opozicije. Tada je Nataša Mičić, vršiteljica dužnosti predsjednika, raspustila parlament i raspisala izvanredne izbore. DOS se raspao prije ovih izbora pa je Demokratska stranka odlučila na njih izaći samostalno, uz Borisa Tadića kao nositelja liste. (Ćirić et al, 2017) Tjeloхранitelj pokojnog Zorana Đinđića, Milan Veruović, uvjeren je da su šef poslaničke grupe DOS-a, Čedomir Jovanović, i zamjenik ministra policije, Nenad Milić, zbog nepostupanja suodgovorni za Đinđićevo ubojstvo (Net.hr, 2018)

Milan Veruović je u Đinđićevoj pratnji radio od 1999. godine, dakle i prije no što je Đinđić postao premijer. Veruovića je prije toga već stekao kriminalnu prošlost, ali je i osim njega Đinđić u svom okruženju imao takve ljude, te je neophodno ukazati na okolnosti koje su pratile Đinđićevo političko djelovanje. Zoranu Đinđiću je život bio u opasnosti za vrijeme Miloševića, kao i ostalim vođama opozicije. Međutim, Zoran Đinđić je svojom političkom spretnošću bio glavna prijetnja tadašnjem režimu te je označen od strane Miloševića u državnim i paradržavnim medijima kao izdajnik, špijun i suradnik državnih neprijatelja. To je pak kod onih građana koji nisu podupirali orijentaciju prema zapadu izazvalo agresiju. Prema tome, prijetnju za Đinđićevu sigurnost su predstavljali i obični ljudi na ulici, koji su bili sposobni napasti kako verbalno, tako i fizički pojedince koji su bili označeni kao državni neprijatelji od strane režima. Zato su se mete državne propagande okruživale osiguranjem i sposobnim ljudima koji su se mogli oduprijeti fizičkom nasilju. Ovakvu je vrstu osiguranja u to vrijeme bilo moguće pronaći samo među otpuštenim policajcima ili „s druge strane zakona“. Đinđićevo je osiguranje na dan atentata bilo sačinjeno od osam tjeloхранitelja raspoređenih u tri automobila, no od njih osmorice samo Zoran Trajković nije kasnije zastupao teoriju trećeg metka. Trajković je bio zaposlenik u osiguranju Vlade Srbije i nije pripadao osobnom osiguranju Đinđića, dok ostali jesu. Važno je i spomenuti kako ostala sedmorica imaju kriminalnu prošlost, kao i Veruović.

U to je vrijeme u javnost puštena priča o navodnom trećem metku, koji je ubio premijera. Iako teorija o tome da je drugi atentator istovremeno pucao na premijera nema puno logike, javnost ju je prihvatila kao legitimnu sumnju. Međutim, postoji i uvjerenje kako su političku pozadinu iza atentata činili i Đinđićevi politički suradnici i nasljednici, a to se prije svega moglo zaključiti zbog njihova odbijanja da pozovu prave odgovorne na odgovornost, nego su umjesto toga s njima pravili koalicije i formirali zajedničku vlast.

Đinđićevi uistinu najbliži suradnici isto tako nisu nikada pokrenuli ozbiljniju inicijativu, niti su u svoj politički program stavili utvrđivanje odgovornosti za atentat kao prioritet. (Ćirić et al, 2017)

6.5. Posljedice atentata

„Zapad nije Đinđića podržao dovoljno brzo niti dovoljno snažno, niti novcem niti logistikom.“ Đinđić je, prema vlastitoj izjavi, vrijednosno zasnovani konzervativac. Njegovo je povezivanje Demokratske stranke za socijaldemokratsku internacionalu u Europi bila odluka donesena vrlo racionalno, a europski su socijaldemokrati, u to vrijeme predvođeni Blairom, predstavljali prirodno okruženje za krhku Demokratsku stranku. Zadaća Demokratske stranke bila je uvesti kapitalistička pravila igre i sanirati posljedice katastrofe uvedenih od strane Miloševića. Cilj je bio i uspostavljanje pravne i socijalne države, a sve uz istovremeno djelovanje poklonika poraženog režima. Iako je Đinđićeva dinamičnost i energičnost dovela i do grešaka, sveukupni je dojam bio da Srbija izlazi iz gliba devedesetih.“ (Dedović, 2020)

Dvije su skupine lažnih nasljednika Đinđićeve politike; nekadašnji radikali i socijalisti koji su doveli Srbiju u nekoliko ratova zbog svojih antieuropskih i antidemokratskih težnji pa su sada počeli zagovarati proeuropsku politiku dok je druga skupina „politička siročad“ Demokratske stranke. Demokratska stranka, koja je ostala postojati nakon Đinđićeve smrti, je proizvela niz političkih ličnosti. One se programski nisu osobito razlikovale, no svaka je oduzimala dio stranke. Danas Srbija nije ni blizu ulasku u Europsku uniju, a nije niti pravna država i nema slobodne medije. (Dedović, 2020)

Gledano općenito, novac je jači faktor od utjecaja i oružja, i samo oni akteri koji imaju novac mogu isporučiti rezultate, a u državama sa slabim institucijama i nestabilnim političkim stanjem su ovakvi akteri u velikoj mjeri kriminalizirani ili su barem blisku kriminalu. Ponekad modernizirajuće snage dovode same sebe u zabludu misleći kako se mogu nositi s utjecajima onih koji dolaze iz kriminalnih organizacija, a sve u cilju isporuke željenih rezultata. Ovo se dogodilo u Srbiji i rezultiralo je tragedijom i gubitkom velike povijesne šanse koja je stvorena prevratom 2000. godine. Većina je vođa demokratskih snaga u ovom razdoblju kao tjelohranitelje angažirala pojedince iz sumnjivih društvenih krugova te sumnjivog kaznenopravnog statusa, a ponekad čak i poznate kriminalce. (Fatić, 2005: 82)

U trenutku kada jedna od temeljnih karakteristika organiziranog kriminala postane težnja za osvajanjem političke moći neovisno o stjecanju kriminalnog profita, nastaje nejasnoća između pojma organiziranog kriminala i pojma terorizma jer se politička motivacija koja djeluje neovisno o profitu tradicionalno povezuje s terorističkim akcijama, ustrojenima po drugačijem sistemu racionalnosti od one racionalnosti koja karakterizira organizirani kriminal kao kriminalnu industriju. (Fatić, 2005: 82)

„Posljedice atentata na Zorana Đinđića brojne su i dalekosežne. Nakon njegove smrti je srpsko društvo nazadovalo na nebrojeno puno načina, a novi nacionalizam koji se razvio i kojeg su poticali njegovi nasljednici suprotan je idealima onoga što se smatra načelima Đinđićeve politike, a to su moderniziranje zemlje, suočavanje sa ratno-zločinačkom prošlošću, demokratizacija, obnavljanje nezavisnih institucija, uspostava pravne države i integracija Srbije u Europsku uniju.“ (Ćirić, Čongradin, Stojanović, 2017)

Danas ostaje nada da će u procesu europskih integracija Srbiji biti postavljen uvjet rasvjetljavanja političke pozadine atentata, koji će omogućiti napredak Srbije prema članstvu u Europsku uniju. No, tužna je činjenica kako će ovo ovisiti o vanjskom pritisku. (Ćirić et al, 2017)

Hipoteza postavljena u uvodu je ovime potvrđena, jer kao što je vidljivo iz teksta, Đinđić se počeo odvajati od prijašnjeg režima kako bi započeo s uvođenjem nužnih reformi, no to je rezultiralo prijetnjama i napadima od strane oružanih skupina koje su tradicionalno imale jako djelovanje na ovim prostorima. Zbog Đinđićevog pokušaja uvođenja demokracije i borbe protiv postojećih struktura vlasti postao je meta tzv. podzemlja i pojedinih sustava sigurnosti.

7. ZAKLJUČAK

U svakoj je društvenoj zajednici nužno postaviti pravila za definiranje postupaka članova tog društva i koja će osigurati učinkovitost. Pravila protokola se trebaju poštivati te se moraju primjenjivati precizno i točno. Društvo je u današnje vrijeme osobito izloženo političkom sukobljavanju i nasilju, te je potrebno posebnu brigu dati zaštiti vodećih političkih dužnosnika i predstavnika najviših tijela vlasti države (i društva).

Organizirani kriminal na Balkanu djeluje protiv legitimne, demokratske vlasti. Pripadnici ovakvih organizacija su na različite načine sudjelovali u uništavanju državnih institucija u različitim dijelovima nekadašnje Jugoslavije. Organizirani kriminal potječe od kriminala koji je shvaćen kao alternativna industrija, s pojavom u siromašnijim državama s ne toliko funkcionalnim državnim institucijama. Kriminalna industrija je, radeći na razvoju stabilnijih modela aktivnosti, dobila svoj identitet i politiku.

Zoran Đinđić, doktor sociologije i filozofije, vođa Demokratske stranke i prvi nekomunistički gradonačelnik Beograda od raspada Jugoslavije, imao je funkciju premijera srbijanske vlade od 25. siječnja 2001. do 12. ožujka 2003., te je za to vrijeme započeo s procesom demokratizacije srbijanskog društva te korjenitih ekonomskih i socijalnih reformi. U svom je naumu zaustavljen na tragičan način od strane atentatora koji su ga ustrijelili u trenutku kad su on i njegova pratnja došli do zgrade Vlade u koloni automobila. Upravo je izlazio iz automobila kada ga je metak pogodio u srce.

Đinđić je pokušao reformirati i modernizirati Srbiju zbog čega je došao u sukob s radikalnim nacionalističkim krugovima, a Zapad ga nije podržao dovoljno brzo niti dovoljno snažno, niti novcem niti logistikom. Gledano općenito, novac je jači faktor od utjecaja i oružja, i samo oni akteri koji imaju novac mogu isporučiti rezultate, a u državama sa slabim institucijama i nestabilnim političkim stanjem su ovakvi akteri u velikoj mjeri kriminalizirani ili su barem bliski kriminalu.

Nakon atentata je nastupila promjena u metodologiji rada organiziranog kriminala. Naime, udar na državu počinjen od strane kriminalne organizacije povezane s aparatom državne sigurnosti pokrenuo je pitanje opasnosti od izravnog napada ovakvih organizacija na institucije agresivnim i izravnim metodama. Zbog Đinđićevog pokušaja uvođenja demokracije i borbe protiv postojećih struktura vlasti postao je meta tzv. podzemlja i pojedinih sustava sigurnosti. Posljedice atentata na Zorana Đinđića brojne su i dalekosežne. Nakon njegove smrti srbijansko društvo je nazadovalo na nebrojeno puno načina, a novi nacionalizam koji se razvio i kojeg su poticali njegovi nasljednici suprotan je idealima onoga što se smatra načelima Đinđićeve politike.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Bjeličić, I.: Elementi sustavne analize atentata i sigurnosti štićenih osoba, Policija i sigurnost. 20 (2011), 1; str. 14-31.
2. Ćirić, M., Čongradin, S., Stojanović, M.: Treći metak i politička pozadina atentata na Zorana Đinđića, Antidot, 2017 <https://www.anti.media/istrazivanja/dosije/treci-metak-i-politicka-pozadina-atentata-na-zorana-indica/> (04.02.2020.)
3. Dedović, D.: Vanzemaljac Đinđić, DW, 2019., <https://www.dw.com/sr/vanzemaljac-%C4%91in%C4%91i%C4%87/a-47864464> (06.02.2020)
4. Družeta, K.: Tjelohranitelj – specijalist zaštite štićenih osoba. Split, Redak, 2016.
5. Fatić, A.: Osnovni aspekti borbe protiv organizovanog kriminala na Balkanu, u: Međunarodni problemi, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2005., str. 71-99
6. Grizold, A.: Demilitarizacija Slovenije in nacionalna varnost. Ljubljana, ZPS, 1991.
7. Javorović, B.: Terorizam, Policija i sigurnost, 6(1-2), 1997.
8. Kessel, J. M.: Killer Robots Aren't Regulated. Yet, The New York Times, 2019 <https://www.nytimes.com/2019/12/13/technology/autonomous-weapons-video.html> (06.02.2020.)
9. Kovačević, A.: Izveštaj, atentat na Đinđića, 2. deo: Istraga namerno vođena traljavo?!, Ekspres, 2017., <https://www.ekspres.net/drustvo/izvestaj-atentat-na-dindica-2-deo-istraga-namerno-vodena-traljavo> (07.02.2020)
10. Majetić, V.: Srbija se prisjeća prvog demokratskog vođe Zorana Đinđića čija je vizija moderne države prekinuta hicima iz snajpera, Tportal, 2019, <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/srbija-se-prisjeca-prvog-demokratskog-vode-zorana-dindica-cija-je-vizija-moderne-drzave-prekinuta-hicama-iz-snajpera-foto-20190312> (06.02.2020)
11. Modly, D.: Organi unutrašnjih poslova i primjena čl. 154 ZKP-a: kriminalistički i krivičnoprocesni aspekti, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Odjel za izdavačku djelatnost i dokumentaciju, Zagreb, 1990.
12. Pilkington, E.: Suleimani killing the latest in a long, grim line of US assassination efforts, The Observerm The Guardian, 2020., <https://www.theguardian.com/us-news/2020/jan/04/us-political-assassinations-history-iran-suleimani> (04.02.2020.)

13. Pustahija, A., Ganić, E.: Privatna sigurnost kao dio globalnog sistema zaštite i najprofitabilnija uslužna djelatnost današnjice, Kriminalističke teme - Godište XIV, Broj 3-4, 2014., str. 47-68
14. Rapoport, D., Weinberg, L.: The democratic experience and political violence. London, Frank Cass, 2001.
15. Solomun, D.: Višedimenzionalni ali integralni pristup terorizmu – jamstvo kompetentnosti i otklon neizvjesnosti. U: Ljudski resursi u suzbijanju terorizma. Znanstveno-stručni skup, Zbornik radova. Zagreb: MUP RH, 2006.
16. Šuperina, M.: Zlatko Moratić i Jasmin Ahić: Bliska zaštita VIP ličnosti, Policija i sigurnost, god. 25., br. 1, 2016., str.91-110
17. Wood, J. R., Serres, J.: Diplomatski ceremonijal i protokol: osnove, postupci i praksa, Zagreb, Mate, 2004.

Zakoni i pravilnici:

18. Uredba o određivanju šticećenih osoba, objekata i prostora te provođenju njihove zaštite i osiguranja, Narodne novine, br. 46/13, 103/14 – OUSRH, 15/14, 10/16 i 99/16
19. Uredba o izmjenama i dopuni Uredbe o određivanju šticećenih osoba, objekata i prostora te provođenju njihove zaštite i osiguranja, Narodne novine, br. 151/2014
20. Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, Narodne novine, br. 76/09, 92/14
21. Zakon o posebnim pravima predsjednika Republike Hrvatske po prestanku obnašanja dužnosti, Narodne novine, br. 105/2004

Internetski izvori:

22. Air Force Technology: Australia selects GA ASI's MQ-9 Reaper variant for ADF's armed RPAS, URL: <https://www.airforce-technology.com/news/australia-mq-9-reaper/> (06.02.2020.)
23. Express: Jedna smrt pokrenula je pravi križarski rat na Balkanu, URL: <https://express.24sata.hr/top-news/jedna-smrt-pokrenula-je-pravi-krizarski-rat-na-balkanu-20495> - (06.02.2020)
24. Hrvatska enciklopedija: Protokol, Leksikografski zavod Miroslava Krleže, URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=50760> (05.02.2020.)
25. Hrvatski leksikon: Javna sigurnost, URL: www.hrleksikon.info/definicija/javna-sigurnost.html (04.02.2020.)

26. Kolodzie, M. L., The Asymetric Threat - Commentary, URL: <https://alu.army.mil/alog/issues/JulAug01/MS628.htm> (05.02.2020.)
27. Net.hr: Đinđićev tjelohranitelj prekinuo šutnju nakon 15 godina: "Oni su ovo dopustili. Oni su izravni sudionici u pripremi atentata", 2018., URL: <https://net.hr/danas/svijet/dindicev-tjelohranitelj-prekinuo-sutnju-nakon-15-godina-oni-su-pustili-da-se-to-dogodi-oni-su-izravni-sudionici-u-pripremi-atentata/> (04.02.2020)
28. Peščanik, URL: <https://pescanik.net/transkripti-sa-sudenja-za-atentat-na-zorana-dindica/> (06.02.2020.)
29. Sabor.hr, URL: https://sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-04-18/125802/PZ_635.pdf, (04.02.2020.)
30. Sigurnosno-obavještajna agencija: Terorizam, URL: <https://www.soa.hr/hr/podrucja-rada/terorizam/> (05.02.2020.)
31. Središnji državni portal, URL: <https://gov.hr/ured-za-protokol/86> (05.02.2020.)
32. Struna - Hrvatsko strukovno nazivlje, URL: <http://struna.ihj.hr/naziv/asimetricna-prijetnja/33864/> (05.02.2020.)
33. Virtuelni Muzej Zorana Đinđića, projekat Fondacije dr Zoran Đinđić uz podršku Ambasade Savezne Republike Nemačke. URL: <https://www.zorandjindjic.org/sr/biografija/kratka-biografija/> (06.02.2020.)
34. Wikiwand, URL: https://www.wikiwand.com/hr/Atentat_na_Zorana_%C4%90in%C4%91i%C4%87a (06.02.2020.)

POPIS PRILOGA

Slika 1. Dron MQ-9 Reaper	17
Slika 2. Klasična dijamantna formacija	20
Slika 3. Izlazak štićene osobe iz vozila i prelazak u dijamantnu formaciju sa slabije strane	21
Slika 4. Zoran Đinđić	25
Slika 5. Položaj Đinđića i atentatora u trenutku ubojstva	28
Slika 6. Ulaz broj 5 zgrade Vlade Republike Srbije	29
Slika 7. Zvezdan Jovanović i Milorad Ulemek Legija	32

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, MISSEL MATOŠEVIĆ (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom PROTOKOLU ŠTIĆENIH OSOBA OD BITNOG ZNAČAJA ZA REPUBLIKU HRVATSKU (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Misel Matošević
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, MISSEL MATOŠEVIĆ (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom PROTOKOLU ŠTIĆENIH OSOBA OD BITNOG ZNAČAJA ZA REPUBLIKU HRVATSKU (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Misel Matošević
(vlastoručni potpis)